

УГКЦ – Церква унікальна: вона питомо українська, спадкоємиця українських, києворуських християнських традицій (докладно визначених нашими колегами), що в ній ці традиції плідно і сучасно розвиваються. І їй, як дітищу Берестейської унії, притаманні такі конфесійні особливості, котрі в силу єдності з Римом як центром автентичної європейської цивілізації, якою вона розвинулась у західному християнстві, єднають її з європейським світом.

Так, цей світ зараз переживає складні часи. Але все одно він – наш цивілізаційний світ, свого сепаратного, окремого від усіх інших, ми не побудуємо, альтернативою є лише фактично «русский мир». Тому нам, сьгоднішнім українцям, дісталось важке завдання: вистояти супроти російського агресора та його маріонеток, відстояти своє, взяти краще від братів-європейців та не повторювати їхніх помилок. І кому ж у цьому брати участь, як не УГКЦ, котра так природно для себе, виконуючи ціннісно-орієнтаційну функцію, підносить цінність українства та європейського культурно-цивілізаційного шляху українців. Дасть Бог, в нас все вийде.

20. *Анатолій Колодний. Патріархат - зневажений Заповіт Йосифа Сліпого.*

Ідея створення Українського Патріархату рівночасна загалом спробам поєднання Української Православної Церкви з Римським Апостольським Престолом і насамперед з діяльністю єзуїта Антонія Поссевіно з Польщі при дворі князя Костянтина Острозького. З метою такого поєднання у 1583 році відбулась у Кракові нарада, на якій обговорювалось переважно питання створення в Україні католицького патріархату. Про це довідуємося зокрема із звіту Апостольського Нунція в Польщі Альберта Больонетті, який в травні 1584 р. запропонував польському королеві Стефанові Баторію створити для українців і білорусів патріархат у Вільні або ж у Львові за допомогою князів Острозьких. Цей патріархат мав бути підставою поєднання Української Православної Церкви з Римським Апостольським Престолом. Після створення такого патріархату можна було легко усунути з України впливи Константинопольського патріарха. З часом цей Український Патріархат мав би постати посередником між католицьким Римом і православною Візантією. Римська Курія навіть наказала Поссевінові викупити з турецької неволі грецького патріарха Єремію II й перенести столицю Візантійського Патріархату з Греції на слов'янські землі - до Києва, Вільна або ж до Львова. В такий спосіб планувалось зрештою добитися єдності Константинопольського Патріархату з Апостольським Престолом у Римі.

Якщо ж дехто із поляків в той час цікавився справою створення Українського Патріархату, то робили вони це з чисто політичних мотивів. Тим самим вони хотіли відвернути втручання новоз'явленого Московського патріархату у справи православних на Україні. Поляки в такий спосіб також прагнули точкою тяжіння всіх православних українців і білорусів у Польсько-

Литовському королівстві зробити Київ (посередньо - Польщу), а не Москву. Українці ж, через створення такого патріархату, сподівалися відродження Української Православної Церкви, з'явленої після Володимирового хрещення, та піднесення політичного значення України до рівнорядного партнера Польсько-Литовської Унії.

Однією з причин занепаду цього плану була присутність поляків у Києві та створення православного патріархату в Москві у 1586 році. Проте ідея перенесення Константинопольського Патріархату десь в інше місто України або ж створення самостійного патріархату в Києві не зникала. Коли після заключення Берестейської Унії Української Православної Церкви з Римом в 1596 році почалася релігійна боротьба тих українців, які не приступили до Унії і з'єднаних-уніатів, українські патріоти, щоб помирити *Русь з Руссю*, знову висунули ідею створення Українського Патріархату.

Перше таке намагання помиріння між нез'єднаними й католиками-українцями бачимо на Сеймі в січні 1623 року. З православного боку на ньому були митрополит Йов Борецький і єпископ Мелетій Смотрицький, а з католицько-уніатського - митрополит Йосиф Веніамін Рутський. Для поладження непорозуміння була створена окрема Комісія, яка підготувала різні варіанти примиріння, зокрема скликання спільного Собору православних і католиків та обрання патріарха. На жаль, православна сторона відкинула будь-яку думку щодо поєднання (Див.: Нагаєвський І. Об'єднання Церкви й ідея патріархату в Києві. - Торонто, 1961. - С.14).

Щоб погодити *Русь з Руссю*, знову втрутилися поляки. Сейм 1626 року вирішив, щоб обидві сторони з'їхались разом на спільний Собор і вибрали патріарха. Місцем Собору було визначено місто Кобрин на Волині (нині це – Білорусь). Собор той справді відбувся 6 вересня 1626 р., однак православні на нього не з'явилися, а відтак Собор той своєї головної мети не досяг.

Проте справа поєднання українців православних і католиків через створення Українського Патріархату залишалася й надалі актуальною для обох сторін. Саме з цією метою поїхали до Риму в лютому 1627 р. два делегати від митрополита В.Рутського - о. Мелетій Новатій і Рафаїл Корсак. В міжчасі багато православних прийняли Унію - перейшли на католицтво, а серед них і православний єпископ Мелетій Смотрицький. Тоді майже всі православні єпископи відбули Собор у Новгородку і явно зголосились на Унією з Римом. Справа ця мала бути підтверджена на Соборі в Києві у 1628 році. Однак цьому противилось українське козацтво, а православні пастирі послухались радше голосу свого вірянства, ніж розуму і совісті. Вони зрезигнували з ідеї з'єднання-замиріння та з ідеї створення Українського Патріархату водночас. У 1629 році справа примиріння православних і католиків та створення Українського Патріархату змінилась дещо на краще. Самі православні запропонували уніатам-католикам новий спільний Собор, якому мали передувати окремі синоди обох віровизнань.

Про щирість і добру волю католиків помиритись свідчить лист Галицького митрополита Й.В. Рутського до Апостольського Нунція. На випадок поєднання православних з Римським Апостольським Престолом

Рутський готовий був зректися свого стану митрополита на користь кандидата від православних і, як на такого кандидата на патріарха, вказує на тодішнього православного архімандрита Києво-Печерської Лаври Петра Могилу.

Це свідчить про великий розум й покору цього святця та про його любов до своєї Церкви й свого народу. 300 літ опісля діяв подібно й митрополит Андрей Шептицький, який у своєму листі до православної інтелігенції у справі порозуміння й поєднання Українських Церков у 1942 році заявив про свою готовість зректися свого митрополичого титулу на користь київського митрополита чи патріарха від православних й готовність йому підкорятися за умови, що той визнає над собою зверхність Римського Патріарха - Папи.

Все описане вище є доказом доброї волі Українських Церков до поєднання з Апостольською столицею і водночас про всілякі шляхи і форми протидії цьому. Насамперед ворожою інституцією щодо створення Патріархату в Україні поставав Московський Патріархат – духовний центр у всі його роки російсько-православного колоніалізму на українських теренах.

Ставши київським митрополитом, Петро Могила застав православну Церкву в занепаді. Він із запалом узявся за її відновлення і, як Патріарший Екзарх, незважаючи навіть на протести Константинопольського патріарха, вкоротив привілеї і претензії світських людей, зокрема шляхти і братств, втручатись у церковні справи. Рятунок Української Церкви він вбачав тільки в тому, щоб вона не підлягала ні польському королеві, ні московському чи царгородському патріархові. Мрією його було створення в якійсь формі Українського Патріархату в Києві, який був би відокремлений від Царгороду, але щоб знаходився у злуці з Апостольською Столицею (Див.: Феномен Петра Могили. Колект. монографія. За ред. А. М. Колодного і В. В.Климова. - К., 1996; Нічик В.М. Петро Могила в духовній історії України. – К., 1997).

Поєднання православних українців з католиками через створення Українського Патріархату хотів також син короля Зігмонта III король Владислав IV. За порадою В. Рутського 5 вересня 1636 р. він видає розпорядження, в якому закликає до практичної діяльності у справі поєднання і подання ініціатив щодо створенням Українського Патріархату. Петро Могила проголосив той едикт Владислава 20 жовтня 1636 р.

Таке об'єднання українців не подобалось Москві. Вона де і як тільки могла всяк перешкоджала його здійсненню. Для цього Москва прилучила й використала патріарха Теофана та українських митрополитів Йова Борецького, Ісаю Копинського, Гедеона Четвертинського і православних монахів. Зокрема Григорій Лужницький у своїм праці «Українська Церква між Сходом і Заходом» про це пише так: «Московське державне православ'є, як вже згадано, «допомагало» і грішми («червінцями» - як пише Карамзін) і своїми висланниками-ченцями українському православію, бо сподівалося, що воно незабаром, якщо не буде визначальним, то принаймні допоміжним чинником з окупації українських земель Москвою. Так зване «єдиновірство» чи «спільна віра», хоч по своїй суті й не була цілком спільною вірою України й Москви, це була велика карта московського імперіалізму, яким здеморалізовані були й деякі владики й частина духовенства нез'єдиненої Української Церкви. Без-

застережним прихильником Москви був митрополит Іов Борецький. Він посилав протоєпископа Луцького Ісакія до царя московського Михайла Федоровича з проханням узяти під свою «милостиву» опіку й охорону Україну і Січ Запорізьку. Москвофілом був пізніший митрополит київський, архімандрит Ісайя Копинський, який в 1625 році прибув до Москви, щоб просити допомоги для «православної віри». Його після смерті митрополита Йова Борецького висвячує таємно на київський митрополичий престол якийсь грецький митрополит, що переїздив через Київ до Москви.

Вогнищами москвофільської пропаганди були зрештою й чисельні монастирі. Ченців, які жили по таких монастирях, варто назвати московськими агентами. Вони, «ходившіє ради милостині в Москву», робили доноси на своїх і чужих владик й точно інформували «єдиноверное московское государство» про настрої серед духовенства і мирян, про наміри й плани владик. Відповідно до цього Москва давала «милостиню» кому було треба. Коли ж у 1638 р. поширилася чутка, що київський митрополит Петро Могила приймає унію, то почалася панічна «еміграція» з українських монастирів у Московщину. Так, з Густинського монастиря разом з ігуменом перейшло в Московщину 70 ченців, 20 послушників і 11 селянських родин, які належали до монастиря. З жіночого Ладинського монастиря перейшли духовник Методій, ігуменя Єлисавета, 50 сестер, 16 послушниць, а з Мгарського монастиря - 14 ченців і т. д.

Ця панічна еміграція - мовляв, «латино-уніати» займають монастирі» - в обітовану землю для українського православного нез'єдиненого чернецтва, в Московщину, є незаперечним доказом того, що хоч і невидимий покищо провід в українській нез'єдиненій Церкві взяла Москва, яка й була саме однією з головних причин того, що «Русь з Руссю» не об'єдналися. Українською залишилася тільки не куплена ні москалями, ні поляками, від них незалежна Українська Католицька Церква, яка згодом, у XVIII столітті, входить в історію як Греко-Католицька Церква. Немає сумніву, що москвофільство XVII століття не було сьогodнішнім москвофільством, але москвофільська тенденція нез'єдиненої Української Церкви цього часу - річ незаперечна.

Найкраще ілюструють це твори Мелетія Смотрицького, людини, яку можна назвати сумлінням своєї доби. У своїй праці «Екзетезіс» він уже не тільки виразно підкреслює своє унійне ставлення, мовляв, царгородська Церква і за нею й українсько-білоруська в наслідок схизми попала в ересі, а також і характеризує тодішні обставини, визнаючи щиро те, як була оплачувана акція нез'єдинених.

Після смерті В. Рутського 5 лютого 1637 року його наступником став Рафаїл Корсак. Щоб прискорити канонізаційний процес св. Йосафата і водночас порушити справу Київського Патріархату в Римі, київський митрополит виїздить у 1639 році до Риму, де й вмирає 1641 року, не довівши справу до бажаного кінця.

31 грудня 1647 року після смерті Петра Могили Владислав IV й далі діяв у напрямку створення Українського Патріархату, це б то прагнув поєднати католиків і православних українців, а чи ж навіть скоріше - православних поєднати з Римом. Однак Рим тепер вже не радо дивився на Український

Патріархат. Владислав IV іменував православним митрополитом прихильного Унії єпископа Сильвестра Косова, висловлюючи бажання, щоб той приступив до Унії. Кінець всім намаганням поєднати *Русь з Руссю* в однім Київським Патріархаті поклали козацькі війни з колонізаторською щодо України Польщею, під час яких значною мірою потерпіла невинно й Унія, а ідея Українського Патріархату була закопана на століття. В суспільній думці українців на століття ляхи стали їхніми прямими визискувачами і поневолювачами. Згадаймо принагідно Коліївщину, яку ми чомусь прагнемо викреслити з нашої історії. А вона, до речі, була яскравим виявом боротьби і з Варшавою, і з Московією.

Після підпорядкування Української Православної Церкви Московському патріархату в 1686 р. вже не було змоги далі якось висловувати ідею Всеукраїнського Патріархату без згоди на нього Москви. Цю ідею в Австро-Угорщині відновив папа Григорій XVI в 1843 р., а опісля нього - папи Лев XIII і Пій X при кінці XIX й на початку XX століття. Створивши Станіславівське єпископство, папа Лев XIII хотів поєднати Мукачівську дієцезію, що на Закарпатті, із Галицькою митрополією в окрему провінцію і створити з них Український Патріархат. На жаль, таким задумам папи спротивились мад'ярська і польська католицька ієрархія, а відтак ці плани папи залишилися нездійсненими.

Бажаючи повернути Українській Церкві давню повагу й провідну роль на Сході Європи, митрополит Андрей Шептицький актуалізував ідею створення Українського Патріархату й поклав підвалини під її здійснення. *Владика вже тоді визнавав гідність Української Церкви на цей статус і не грався, подібно сьогоднішнім керівникам УГКЦ, в якісь декількарічні патріарше-курійні ігри.* Слава йому за це!

Для себе в цьому Патріархаті митрополит Андрей не бажав ніяких почесностей. Він, за прикладом митрополита В.Рутського, готовий був підпорядкуватись українському патріархові, вибраному з-поміж православних, але лише за тієї умови, що той український патріарх визнає зверхність Римського Папи у Христовій Церкві. Таку заяву зробив митрополит Андрей у своєму історичному «Листі до української православної інтелігенції» у березні 1942 р. Чверть сторіччя раніше, коли то Українська Центральна Рада у 1917 році, а на рік пізніше - і гетьманський уряд П. Скоропадського, хотіли відокремити Українську Православну Церкву від Москви й проголосити митрополита Андрея Патріархом тієї Церкви, владика був готовий прийняти таке предстоительство за умови, що це означатиме єдність Української Церкви з Апостольським Престолом у Римі.

Як єдиний вихід із невідрадного стану Православної Церкви і всього українського народу в Україні - її залежності від московського патріарха - і забезпечення Українській Церкві внутрішньої незалежності, - митрополит Андрей вбачав у єдності Української Церкви з Апостольським Престолом у Римі. Ось, головні думки митрополита щодо Українського Патріархату, з'єданого з Римом: «Східні патріархи все ж мали в Церкві певну автономію, а сама форма орієнтального патріархату має дисциплінарну автономію. Вона

відповідає також ідеям національної Церкви, так далеко, як тільки є можливо в організації Вселенської Церкви. В цих випадках, в яких патріарші престולי не є апостольськими престоломи, - патріархати на Сході все більше відповідають націям. Крім Антіохії, Олександрії та Єрусалиму, всі інші патріархати є властиво національними приматіями».

Митрополит Андрей Шептицький враховував те, що Східні Церкви є більшою мірою національними Церквами, на відміну від того, якою позанаціональною є, зокрема, Католицька Церква латинського обряду на Заході. Однак цей національний характер Східних Церков нічим не протривить широкому поняттю вселенськості. «Перша річ, - наголошував він, - щоб їх (східних) до Католицької Церкви наблизити чи приєднати, то їм варто зрозуміти, що не треба їм нічого змінювати зі своїх церковних, обрядових чи національних традицій та звичаїв, що можуть бути католиками, заховуючи в усім обряди, як їх досі заховували без ніяких змін».

Щоб полегшити церковне об'єднання всіх українців, думки митрополита Андрея Шептицького йшли в напрямі створення Українського Патріархату з осідком у столиці України - Києві. Київський Патріархат мав би об'єднати обидві українські Церкви - Католицьку і Православну. При цьому кожна навіть не мусіла б нехтувати своєю окремішністю й покидати свої питоменності. За винятком визнання примату-судовласті Римського Папи, така майбутня з'єднана Українська Церква мала б мати широку автономію, що була б рівною автокефалії. «Поодинокі Східні Церкви, лишаючись у зв'язку із Західною Церквою, можуть заховати дуже далеко-йдучу автономію, яку можна назвати автокефалією, бо вона є цілковитою відсутністю тієї залежності, яка підчиняє окремі єпархії патріархату під владу патріарха» (Львівські Єпархіальні Вісті. - 1943. - Ч. 3-4. - С. 43).

З'єднана з Римським Апостольським Престолом Українська Церква мала б зберігати всі свої церковні, обрядові й національні традиції. Митрополитом Андреем було передбачене також питання вживання в цій Церкві живої української мови у богослужіннях.

У своїх Посланнях митрополит Андрей наголошує, що східним православним ані на волосок не слід боятись, що ставши католиками, т. зн. об'єднавшись з Католицькою Церквою, їм треба буде зрікатись якогось надбання, звичаю чи обряду православної Церкви. На думку митрополита, вони не втрачають при цьому нічого зі своїх надбань, а мають тільки доповнити їх рішеннями різних Вселенських Соборів.

Ці думки митрополита, великого знавця і любителя Християнського Сходу, знайшли своє засвідчення на II Ватиканському Соборі в його Декреті про Східні Католицькі Церкви. Їх в українському християнстві *мав реалізувати безпосередній наступник Андрея Шептицького митрополит Йосиф Сліпий*.

«Відтак *ідея Українського Патріархату не є в нас новою*, - наголосили ще в 1969 році на своєму зібранні греко-католицькі владики. - Те, що є новим в її сьогоднішньому розумінні, це те щире і глибоке зацікавлення нею всіх шарів української спільноти та болюче відчуття невідключної потреби патріархальної

установи для збереження і дальшого існування нашої Церкви. Бо, будучи руйнованою і нищеною на землях України, ця Церква спонтанно бажає зосередити всі свої сили, щоб не тільки себе зберегти і закріпити у вільному світі, а й щоб у відповідний час, коли на матірній українській землі перемаже справедливість і з'явиться свобода релігійних переконань, також прийти з допомогою своїм вірним на рідних землях...» (Пастирське Послання Українських Католицьких Владик на IV Єпископському Синоді. - Рим, 1969).

З часу звільнення з московської неволі митрополита Йосифа Сліпого, зокрема після визнання Вселенським Собором, що в Східній Церкві Патріархати - це завершення організаційної структури-побудови тих Церков у кордонах національних або обрядових та після виступу митрополита Йосифа перед Отцями II Ватиканського Собору з проханням про створення Українського Католицького Київсько-Галицького Патріархату, прийнятого ними схвальними оплесками, сподівання на створення Українського Патріархату відразу зросло несподівано високо. Після визнання Апостольською Столицею прав Верховного Архієпископа за митрополитом Йосифом Сліпим, титул і судовласть якого дещо рівнозначна із патріаршою, з'явилися всі підстави для думки, що українська греко-католицька спільнота вже знаходиться на стадії творення-організації Українського Католицького Київсько-Галицького Патріархату. В цьому вона була в порозумінні із папою Іваном XXIII.

В тому напрямі ієрархія Церкви під проводом Блаженнішого Йосифа зробила певні історичні кроки-заходи, а саме:

1) на II-й Сесії Ватиканського Собору, восени 1963 р., митрополит вніс проект про створення Українського Католицького Патріархату, схвалений оплесками учасників Собору;

2) на IV Архієпископському Синоді в Римі 9 жовтня 1969 р. всі владика (їх було 18) видали Спільне Пастирське Послання, в якому заявляють, що ідея Українського Патріархату в нас не нова та що наступив час її здійснити. Вони вислали листа у цій справі до папи Павла VI-го. На закінчення того Синоду, 4 жовтня 1969 р., Верховний Архієпископ Йосиф заявив: «Ми стоїмо безповоротно на патріархальнім устрою нашої Церкви. В Католицькій Церкві під проводом Намісника Св. Петра наша Помісна Церква має запевнену самобутність і розвиток. Очевидно, що нам ніхто нічого даром не дасть, але ми мусимо самі мазольною працею своє здобути. Увесь народ і всі вірні за нами однією лавою!».

У 1975 році митрополит Йосиф Сліпий прийняв титул Патріарха. Відтоді бажання патріархату з Блаженнішим Йосифом у проводі стало всенародним. Воно прозвучало як наказ його наступникам з греко-католицької Церкви. Проте повторимо тут і нижче вже висловлену нами в першому розділі думку і визнаємо, як факт, те, що сьогоднішня влада УГКЦ відверто й необачно, для ока шануючи нібито Ісповідника віри, нехтує його Патріаршим Заповітом, його статусом як Патріарха, *сприйняттям ним вже в його роки цієї УГКЦеркви як Церкви вже гідної Патріархату.*

Не дивним є те, що названі вище заходи українських владик і бажання народу в справі Українського Патріархату викликали лють і страх у ворогів українців, зокрема в Москві й Варшаві. Вони вжили й нині вживають всіх політичних та інших впливів, щоб до того не допустити. **При цьому брак єдності серед греко-католицьких єпископів діаспори та втручання неприхильних до України москвофілів з Римської Курії, а зрештою й (а може і насамперед) антипатріархальний настрій антиукраїнця папи Павла VI зупинили здійснення ідеї Українського Патріархату. Протидія становленню Українського Патріархату з боку папства є виявом здійснення його задумів на руйнацію Української Католицької Церкви, своєрідним підспівом тим, хто не сприймає український нарід як суб'єкта історії, не налаштований на сприяння його історичному поступу.**

Всупереч протидії папства і Римської Курії Блаженніший Йосиф зайняв у цій справі рішучу позицію. Труднощів не слід лякатись, їх треба долати – це був його життєвий принцип. Не проголосив Український Патріархат теперішній папа, але він може змінити своє рішення або ж це зробить його наступник. Сила Божої справи мусить взяти верх над людськими перешкодами, - запевнював Владика.

Митрополит вважав, що створення Українського Патріархату, поєданого з Римом, поверне Українській Церкві її давню провідну роль на Сході Європи. Такий патріархат стане наступником давніх прав і судовласті Київських митрополитів, а вслід за тим матиме право поширювати ідею церковного поєднання - ідею правдивого православ'я також поза межі України. **Окремий Український Патріархат раз і назавжди відгородить Українську Церкву від Москви та її претензій навертати нас на своє, московське «благочестя»** - православіє, цареславіє, сталінославіє (а нині й путінославіє), відверне московські претензії затримати нас у своїй орбіті впливів так званого «Третього Риму» (чи «русского мира») і приверне Україні втрачену на користь Москви місію на Сході Європи - бути носієм правдивого православ'я.

Український Патріархат, поєднаний з Римом і з українським патріархом у проводі, дозволить Українській Церкві, як Церкві Сходу, ще більше закріпити зв'язки із Заходом і повернути на Заході давнє переконання, що Україна є частиною Європи, а не Азії, куди постійно хоче затягнути її Москва. Окремий Український Патріархат має служити в ролі поєднувача України з Європою в духовній, релігійній і культурній площинах.

Тут навіть з'являється оманлива думка про можливість нинішньому керівнику УГКЦ повторити задум своїх великих попередників Рутського і Шептицького й стати на шлях поєднання із Київським Патріархатом з метою утворення Українського Патріархату. Гадаю, що за цих умов Предстоятель УПЦ КП із-за своєї любові до України пішов би навіть на самопожертву. Таке поєднання є реальнішим із-за національної природи названих Церков, ніж єднання національної церковної спільноти із поза національною, наднаціональною. Українцям потрібна своя Єдина Українська Церква.

Але ця моя думка є оманливою, бо ж реакція Ватикану буде на це передбачена. Та й Москва по-своєму огризнеться. І владика УГКЦ від цього

нового, але нашого, українського, Берестя далекі. Хоч їм боятися нічого, бо ж як Шевченко чекав для України нашого Вашингтона, так і українські християни можуть хіба що чекати на нового Рутського чи Шептицького. Але то була б важлива для України, скажемо так, *християнська революція*, то великий і важливий був би важіль у розбудові Української України..

Створення-заіснування Українського Патріархату за умов вільної діяльності Української Греко-Католицької Церкви в свої роки тільки на чужині мало призвести до уніфікації-поєднання в одно всіх її митрополій та екзархатів, розкиданих по різних країнах знаходження української діаспори, під проводом одного Пастиря - Українського Патріарха. Це водночас мало причинитися до закріплення однієї судовласті й дисципліни всередині Церкви на чужині, привести до обрядової і мовної одноманітності в різних дієцезіях і країнах її поширення, зцементувати в одно греко-католицьку ієрархію і мирян, призвести до оживлення і зміцнення релігійного життя вірних Церкви та причинитися до її розквіту на чужині й приготування до Божої відбудови у Вільній Україні.

Це мало призвести до реального і повного втілення в житті вислову Блаженнішого: «Для нас українців, під сучасну пору, Церква - це Держава». Постанова Українського Патріархату мало бути важний кроком вперед у розбудові Української Держави й платформи для всебічної праці й боротьби за визволення України.

Слушність означених вище прагнень митрополита Йосифа на Патріархат і бачення ним його значимості в житті українського народу засвідчив на похоронах покійного 8 вересня 1984 р. папа Іван Павло II, сказавши: «Він борюся за справедливу справу...».

З часу урядової легалізації УГКЦеркви й повернення її глави Блаженнішого Мирослава Івана Любачівського до його собору й палати св. Юра у Львові, відпала та перешкода для Римської Курії в проголошенні Патріархату цієї церкви, яку вона настирливо виголошувала - **територія!** Керівництво УГКЦеркви на її рідних теренах. Здавалося, що проголошення Патріархату тепер – це вже справа часу, коли, згідно з рішенням Другого Ватиканського Собору, Вселенський Архієрей - Папа Римський - формально проголосить Український Католицький Патріархат. Гадали, що це може статися в 1992 році під час запланованого візиту папи в Україну або ж в 1996 році - році 400-ліття Берестейської Унії Української Церкви з Апостольським Престолом у Римі, Унії, що відбулася в 1596 році. Гадали, що це буде лиш формальність, бо ж Українська Греко-Католицька Церква вкрита ореолом мучеництва, а патріарший клобук на голові її Архіпастиря буде скорше короною за всі її дотеперішні терпіння і за вірність Христовим намісникам у Римі. Гадалося, що так буде. Так і було б, *якби Україна була в пошані в Апостольській столиці, якби остання щодо неї була матір'ю, а не мачухою*. До того ж, мачухою багаторічною й надто не зрідненою, мачухою невдячною і злопам'ятною, мачухою плідною на різні аргументи своєї зневаги до Патріаршої України.

Висловлені вище міркування щодо Українського Патріархату дещо належать отцю Івану Шевціву. Вони взяті із його статті «Ідея Українського

Патріархату та її здійснення» з книги «За єдність Церкви і Народу» (Мельборн, 1973), інших праць і архівів. Автор стовідсотково погоджується з цими думками отця, якого австралійський греко-католицький єпископ Петро за його вільні думки і супротив англіканізації єпархії позбавив священства і зрештою спричинив до тяжкої хвороби й смерті. Тут маємо нагоду добрим словом згадати єпископа Івана Прашка, який заснував і очолював цю єпархію, до останніх своїх днів вірно працював з митрополитом Йосифом Сліпим. Після приїзду до Австралії на єпископство ним же запрошеного з Канади Петра останній створив як для Шевціва, так і для владики Івана незносні умови життя. Про сказане тут – проблеми історії УГКЦ та постаті Йосифа Сліпого й Івана Прашка - я пишу ширше у видрукуваній мною книзі «Релігійне життя України в його постатях і дослідниках» (К.,2017). Але це є відступ від теми розділу, повернемося до неї.

Не пам'ятаю, де вичитав такий вислів: «Я вам вірив як Богу, а Ви мені брехали все життя». Такий висновок щодо себе дає всі підстави зробити, як це не боляче визнавати частині українців (а це переважно Галичина і Закарпаття) при їх щирій віровідданості і запопадливості перед папами Римськими, Апостольська столиця. Соромно стає від того, як тебе **шиє в дурні Ватикан**, як обманно щодо нас діяла віками й діє нині *так звана* Апостольська столиця. *А так звана* я пишу тому, що прикметник *Апостольська* їй явно, як на мене, не підходить, бо ж *апостольський* – означає, окрім іншого, ще й небрежливий. Відтак брехлива діяльність щодо українців Ватиканської Курії є не тільки виявом її зневаги до українського народу, а, взявши ім'я Апостолів для представлення себе, нехтуванням їх честю, скоріше образою нас.

Я можу вільно висловлювати тут, як і вище в першому розділі тексту, свої думки й оцінки, не утаємничувати їх в собі, бо ж не належу до католиків-вірян, не є подібно їм мовчазливою і запопадливою взагалі особою. Я навіть у складні радянські роки не уподобився у своїй прислужництві тому песику, якого на повідку тримає газдиня, а він, із-за прагнення засвідчити їй свою вірність, дзвонить на всіх, хто поруч проходить чи щось на її адресу говорить. Із-за своєї вільнодумності й відсутності підлабузництва перед комуністичною владою мені прийшлося в 70-х літах м.ст. тікати з Чернівців від навислої загрози пізнати Сибір. Я завжди залишався **просто українцем**, який щиро хоче, щоб Церкви України – і православні, і католицькі, і протестантські - служили їй і щоб ніхто в цьому не виставляв їм свої підніжки, вдаючи, що їх немає. А до цього, як це свідчить історія, надто здатний Ватикан! Я в цьому переконався на основі опанування низки документів з діяльності греко-католицької спільноти діаспори. Переглянув також видруки радянських років з теми місця і ролі Ватикану в українській історії. **Саме Ватикану як інституції, а не носія католицької релігії.** Про неї мало тоді взагалі щось писалося, а ось про роль Ватиканської Курії, про прислужництво її полякам в гнобленні українців, колонізації нас поляками, як це виявив, друкувалося багато праць. Не все в них є бездоганим, але Апостольській столиці варто було б **з наявної у неї в минулі роки функції колонізаторства зробити для себе певні висновки**, бо ж не все з теми написано в працях Українських Апостолів духу,

там й навіть в радянських видруках, є наклепом. Вважаю, що нам не засліплено слід дивитися і на Ватикан, і на Москву, бо ж вони самі своїми діями щодо нас протягом тривалої історії знецінили себе в очах українців. Тут нібито мав би спрацювати заклик владики Любомира Гузара «Забудьмо!», але це може бути лише за умови докорінної зміни бачення Ватиканом і Москвою України, незалежної України. Вона не є історичним суб'єктом, яким можна зневажати й гендлювати на угоду Москві чи іншому сусіду. Проте Ватикан до цього вдається. Згадаймо навіть останню зустріч Папи з патріархом Кирилом.

Цими словами-думками я не прагну посварити Україну з Ватиканом, як мене застеріг дехто вже з нинішньої упопадливої перед Апостольською столицею Курії Церкви, а нагадати Ватикану, що він має незрадливо і без співпраці з її недругами шанувати Україну, яка жертовно, як ніхто інший, довела йому свою вірність протягом століть після Берестейської унії. Перед очима діячів Ватикану мають стояти постаті українських греко-католицьких владик, страчених комуністичним режимом за їх вірність своїй Церкві, постаті тисячей вірян греко-католиків висланих в гулагівські «санаторії» Сибіру і Півночі. Ледь не написав «російських», а потім зупинився, бо ж то не російські терени, а колонізовані нею із знищенням там корінних народів. При алілуях Російської Церкви москаль загарбував ці землі, співаючи: «Все, что мною пройдено, все вокруг мое». Аж до далекого Японського моря дійшли, повторюючи ленінські слова: «Владивосток – город нашенький!». Історія Росії – це історія її воєн, а всі її флотоводці й полководці значаться у святцях Московського Патріархату, згадуються обов'язково в один день року як святі. То ж кісткою в горлі московського православного стоїть незалежна Україна, що (шкода!), не бачить Ватикан.

Не станемо тут докопуватися, хто в католицькій цитаделі - Ватикані постійно грав (та нічого правду приховувати - й нині грає) злий жарт проти українського народу і його Церкви. Не буду кривити душею і либизити, але гадаю, що це йшло тією чи іншою мірою все ж від найвищої особи Ватикану як фактично теократичної й монархічної держави. Та й ці особи бувають різні. Були часи, коли їх по 2-3 виявлялося, був папою пірат Балтазар Коса, навіть жінка одного разу пробралася. То ж і тут не все святе, як того хотілося б і як на те сподіваються ті, хто свою відданість Богу засвідчує в католицькій Церкві – римо- чи греко-.

Правда, Ватикан як держава має свою особливість. Я, як керівник єдиної в Україні академічної релігієзнавчої інституції, мав добрі відносини із всіма нунціями Апостольської Столиці в Україні, окрім нинішнього Клаудіо Гуджеротті. Інколи вони запрошували мене до себе на відверті перемовини-поради. Сестра Олена з обслуги нунціїв (добра пам'ять їй!) дзвонить і просить прийти до її шефа на консультацію. Згадую, як мене підправляв перший нунцій в Україні архієпископ Антоніо Франко, коли я казав, що він є послом Ватикану в Україні. «Не Ватикану, а Апостольській Столиці», - зауважував він. Заперечуючи йому, я казав, що держава має дипломатичні відносини лише з державами, а не із церквами. Церкви у нас реєструють в Державному комітеті релігії України, а не в Міністерстві закордонних справ. Ви ж у нас вірчі грамоти

Президенту країни передаєте через МЗС. Я вище вже писав, що Україна не маємо якихось дипломатичних представництв-офісів конфесій, а лише держав. Якби посольством-нунціатурою засвідчувалося право католицизму як релігії представляти себе у нас, то тоді мали б право на таке ж представництво й іудеї, й індуїсти, і мусульмани, інші закордонні конфесії, а насамперед – Московський Патріархат. Міг би собі запросити нунціатуру й Константинополь. Ви, казав нунцію, представляєте державу Ватикан, яка є Апостольською столицею своєї рідної Католицької Імперії, держави без кордонів, яка нараховує нині десь біля півтора мільярда своїх «громадян» – цебто сповідників римо-католицького віровчення. Окрім, власне, римо-католицької організаційної структури, до Католицької Церкви на унійній основі входить декілька церков Східного обряду. Серед них такою ж є, до речі, й Українська Греко-Католицька Церква, яка тільки в Україні нині має біля 4-х тисяч своїх організацій. І якщо інші Східні спільноти мають своїх патріархів, то *Слон*, певне в боязні образити *моську* (це б то порівняно дрібнотний Московський патріархат), патріархію в Україні не творить. Зауважував нунцію на тому, що патріарший статус Римська курія надала й визнає далеко дрібнішим за УГКЦеркву кількістю своїх громад східним церковним структурам, а ось *українська* у нього не в пошані.

Більше того, Римська Курія всіляко протистоїть поєднанню складових цієї Церкви навіть в Україні, а не то що в діаспорі. Так, Мукачівська єпархія діє поза греко-католицьким Києвом, а діаспорні єпархії, зокрема із американських країн, діють щодо Києва в якійсь незрозумілій автономії.

В розмовах з нунціями і на тих вже проведених нами шести конференціях з проекту «Україна-Ватикан» я постійно порушував питання ставлення до католицизму Духовних провідників українства – Т.Шевченка, М.Драгоманова, І.Франка, Лесі Українки, інших. Вони не сказали **жодного доброго слова на адресу Ватикану**, жодного щодо римських пап в контексті ставлення їх до українства. Протилежне не варто довго шукати й цитувати, бо ж такого у них надто багато, а ось похвали - немає. Візьміть **Священну книгу українства «Кобзар»**: після відзнайдення і уважного прочитання в ній думок поета про Ватикан і Пап Римських все стає на свої місця. Папа там – «чернець годований», що людською кровію торгує, а кардинали, «як гадюки, в'ються круг тіари та нищечком гризуться...». З цих оцінок, зрозуміло, Апостольська Столиця мала б зробити для себе якісь висновки, якщо вона претендує чи очікує на виявлення щодо себе доброзичливості українців. Не ми з Ватиканом сваримося, а він з нами, не рахуючись з інтересами нашого буття у світі. Я особисто вірю нашим українським Духовним апостолам, а відтак, знаючи історію ватикано-українських відносин, повністю сприймаю й поділяю їх оцінки Ватикану і пап й при цьому зневажаю тих, хто принижує чи обманює мій народ. **Апостоли нашої духовності не вдавалися до критики католицької релігії, бо ж для них то загалом, як і православ'я, є християнство.** Вони викривали тих, хто під її прапором із владних католицьких структур творив ганебні неподобства. «Розуміється, що добра, розвитку, поступу слов'ян, - писав Іван Франко, - вони на могли дати на цілі,

що папи римські дбали тільки про те, щоб придбати престолові своєму нових слуг, нову опору, а для сеї цілі всі дороги добрі». В реаліях наше відношення до католицьких інституцій виражало те українське козацтво, яке ми шануємо й оспівуємо, перед яким схиляємо наші голови, визнаючи реалією українства. Козацтво зброєю виражало ставлення українців до своїх супротивників. То ж не тільки Апостоли духовності, а й Апостоли національної дії оберігали нас від зникнення. Враховуючи це, гузарівську ідею забуття треба приймати виважено. Вона звучить дещо по-масонськи. Ворогу варто вказувати на його місце в наших національних інтересах. Ми ж часто про це не думаємо, а тому й опиняємося в стані зневажених. Тарас Шевченко наполягав: так не треба.

Зауважу принагідно на явній колізії: віряни Греко-Католицької Церкви беззастережно, як Істину, як поборника Правди сприймають Тараса Шевченка - велета і будителя Української Духовності і водночас благоговіють перед Ватиканом, сприймаючи його скоріше не раціо, а емоціями, як найвищу святиню на Землі. Певне це від того, що «Кобзар» вони ніколи не читали, а якщо й читали, то скоріше вибірково, в ставленні поета до ненависної нам Москви, заклику не кохатися з москалями, бо вони «чужі люди»!

А між тим (визнаємо це) історія ставлення Ватикану саме до України у всій її суперечливості і правдивості **ще не написана**. Багато чого в ній замовчують. Скоріше це тому, що *католицизм не напряму йшов в Україну, а через Польщу*, яка, подібно Московії, прагнула перетворити українців у своїх мовчазливих васалів, а то й в младополяків. Саме тому римо-католицьку Церкву в Україні й донині в масовому мовленні називають *польською*. З врахуванням цього Іван Франко писав:

О, маймо надію! Коли вже аж Рим
Так дуже цікавиться нами,
То швидко нову благодать ми узрим,
Заллємося з втіхи сльозами». «*Ми*» тут у Франка – українці.

В цьому негативі Ватикану щодо нас переконують і видрукувані отцем Іваном Шевцівим документи з історії відносин Апостольської столиці з різними виявами спільного українства другої половини ХХ століття. Заслуга отця в тому, що він їх не заархівував, не замовчав, а оприлюднив. Українці мають знати свою долю і тих, хто глумив щодо них, і неприємні її сторінки й тих, хто їх ганьбив. Зустрічаючись нещодавно в Києві із студентами Університету ім. М.Драгоманова, Ліна Костенко слушно наголосила: «Україна буде тоді, коли в світі будуть люди, які найдужче боятимуться її ганьби».

У Ватиканській курії такі чогось довго не появляються. Може тут слушною є гадка отця Івана Музички, що там щодо нас буде інша думка, коли серед службовців курії будуть й українці (не малороси). А відтак до цього часу вони чомусь тримаються від неї переважно на відстані, подалі. Я б це сказав і на адресу самого отця-професора, бо ж знаю, що за рівнем свого інтелекту його місце мало б бути там. Мало б, але він зневажив пропозицію йому в цьому і «втік» на парафію аж в Англію. Зрозуміло, то не проста праця, бачучи подеколи зло, закривати очі, мовчати. Отець Іван таким не був! Я його добре знав і

відчував. Він очі не закривав би. А ось якби туди взяли отця Івана Шевціва, то він до бійки з римо-курійцями захищав би Україну і її Церкву. Він був безкомпромісний боєць! Він сміливо вступив у боротьбу з новоприбулим до Австралії єпископом Петром, який багато чинив (і нині чинить, як це мені звідти пишуть) злого в плані деукраїнізації українців-діаспорників далекого континенту. Говорю про це в Києві, а мене не чують. Дочекаються повної деукраїнізації своїх спільнот в діаспорі. Ознаки цього вже є і не незначні. То ж клич: «Спасімо українця діаспори!» має бути не тільки актуальним, а й дієвим. Частіше нам варто виїздили до них, частіше приймати у себе. Чому б кожній сільській греко-католицькій чи києво-православній спільноті не організувати десь на місяць у себе влітку молодіжний табір дітей із сімей українців діаспори. Для них тоді б Україна не була якимсь вимріяним краєм, чимось із піднебесся, а реалією, яку треба любити і берегти. Для них ближчими б стали вияви української культури – мова і пісня, обряди і звичаї. Дорогими були б Шевченко і Франко, Дніпро і Карпати. Для них зримими були б слова пісні «Чом, чом, чом, Земле моя, // Так люба ти мені... Тим, тим, тим, що гори і ліси, поля й ріки – твій рідний край».

Як в Апостольську адміністрацію попадають окремі особи, не знаю, але догадуюсь. Кажуть, що там надто багато поляків, а добре знаємо їх ставлення до нас, українців. Отець Іван Музичка не був там: він виявився надто чесною людиною. Нещодавно його Всевишній забрав до себе. З болем в душі ми сприйняли цю вістку. Отець був Почесним науковим співробітником нашого Відділення релігієзнавства Національної Академії наук. Десь більше двадцяти років ми з ним були в листуванні й щоліта зустрічалися в Україні – чи то в Києві, чи то у Львові, а чи ж в його рідному Пукові. Зберігаємо світлу пам'ять про отця. Шкодую, що він із-за свого, як говорив, «закехання» різними заходами під час його українських заїздів так і не зміг здійснити задум – побачити Україну й побувати на могилі Тараса.

Не стану тут ворушити історію з'яви на українських теренах з'єдиненої Церкви, як її попервах називали, цебто Української Греко-Католицької. Отці Івани - Шевців, Музичко, Ортинський, з якими я спілкувався, творчо дружив, присвятили цьому низку статей, які видрукувані в упорядкованих мною їх вибраних творах і дещо фрагментарно - в цій збірці, використані мною при написанні цієї статті. Отці в душі були загалом римчуками. Проте при цьому не всі думки сповна щодо Ватикану вони могли висловити у своїх працях, їх з біллю в душі вони висловлювали мені і просили писати лише без посилань на них. То ж продовжу свої міркування із заявленої теми з їхніми думками в контексті цієї статті. Писатиму прямо, без лукавства, дипломатичних ухилянь. Писатиму так, як думаю, не кривитиму душею. Бо ж не є якимсь ворогом Церкви, а її доброзичливцем, але при цьому й українцем, а не малоросом чи хохлом. Може багато неможливого від Церкви чекаю, але живу за принципом: спіши жити і не відкладай на наступне. Не посилятимуся на думки моїх дорогих отців, бо ж вони їх десь там, в потойбіччі, вже певне виставили на Суд Божий.

Наголошу тут на тому, що з'єдинена (поєднана) Церква на початках постала саме на Східних теренах України з ініціативи владик Києва і східноукраїнських єпархій. То ж вона не є витвором західняків-галичан, як це дехто думає і подає її в різних видруках, зокрема авторства московсько-православних «пісателів». Владики єпархій Заходу України (в тому числі й Львова) *лише десь через сотню років* усвідомили значимість і сприйняли унію, а зрештою дали їй таке життя, що саме греко-католицизм через свої інституційні структури постав заборолом українства, засобом самозбереження української ментальності в західному українстві, а опісля - в його діаспорі. Без Української Галичини не було б України взагалі. Москва вже її вела через малоросійство й хохлянство до згину. Той же Гітлер-Путін на весь світ й нині талдичить, що народу такого як український немає, і що терени українські – то куски її нині сусідніх держав, а мова українська – то суржик польської і російської.

В цьому контексті мене дещо стривожила думка греко-католицького автора Євгена Іванківа з приводу перенесення офісу УГК Церкви зі Львова до Києва, до чого своїми порадами і я був дещо причетний. Він не без підстав вважає, що це перенесення на терени греко-католицького безлюддя переслідувало мету вивільнення широкого простору для діяльності римо-католиків. «Ватикан і римо-католицькі кола мають власні плани щодо Львова, який має стати осередком їхньої Митрополії, важливим польським римо-католицьким центром на Сході Європи, «Четвертим Римом», а може навіть і «Другим Ватиканом»... «польським Львовом». Через перенесення Центру УГКЦ зі Львова до Києва, - зауважує Є.Іванків, - ми втрачаємо свої духовні основи, пориваємо духовий зв'язок із золотою добою українського греко-католицизму, зі світлими ставними традиціями Святоюрської Гори, з великими постатями Митрополита Андрія і Патріарха Йосифа» (Шлях Перемоги. - 2004. - №40).

На жаль, животворчу значимість Берестейського Собору для нашого народу, для нашої історії ще й досі не усвідомлює багато українців. В тому числі і в її Церкві є такі! Але цю значимість добре знає Москва і Польща. Тому то вони в різний спосіб нищили з'єдинену Церкву там, де тільки могли це зробити. Зокрема, перша, де тільки могла досягти Українську Греко-Католицьку Церкву на українських теренах, нищила її або ж заганяла в катакомби, а на її місце вводила своє, московське «благочестіє». Ліквідувала її згубним Львівським Собором 1946-го року. Нині Москва омріює й пропонує ліквідацію цієї Церкви Ватикану під приводом боротьби з феноменом уніатизму шляхом або нового об'єднання (чи приєднання) з римо-католиками, або ж повзучого переходу її на стан чистого латинства. Зразки цього сповзання – йменування УКУ (не *Греко-Католицький Університет*, а просто *Католицький*), назва спільнот Церкви в зарубіжжі, назви низки праць і збірників західно-українського видруку та інше.

Не краще чинили й поляки. Ми мало про це пишимо в прагненні не образити сусіда. У них же таких бажань не знаходимо. Своїм приниженням УГКЦ Церкви вони штовхали багатьох духовних діячів у московські руки (чи ж

перетягували до себе), а перед владою низки країн і перед Римською Курією представляли нас як якихось непевних католиків, схильних до православ'я і т.п. Свого негативного ставлення до нашої Церкви поляки не змінили й досі. Так, польська ієрархія такою ж самою мірою, як і Москва, противилась і противиться нині створенню нашого Українського Патріархату, блокує понад півстоліття беатифікацію Андрея Шептицького, а про Йосифа Сліпого згадує хіба що як організатора співслужіння із німецькими фашистами. Не будемо ховати чи замовчувати факти – вони були. Але ті певні *порозуміння* були виявом сподівань на те, що, визволивши Україну від московської неволі, німці сприятимуть розбудові незалежної України. Але не тут так сталося! Тоді ми повернули свої штики і на них. То ж маємо історичне виправдання короткочасового нашого порозуміння з ворогом. То була тактика, а не стратегія. Папа Римський Пій також заспілкувався з Гітлером, але ж то був вимушений крок з метою самозбереження, а не зради й зникнення.

А чого варті останні заяви одного із партійних лідерів Польщі Качинського, який заявив, що Україну можна прийняти в Об'єднану Європу лише після відмови її від героїзації Бандери та УПА. Нагадати б варто було цьому панові про вікове гноблення поляками українців, загарбання ними українських земель, зокрема Перемишлянщини. Гноблення це призвело до відомої Коліївщини, яку також із-за підлабузництва щодо поляків у нас прийнято якимось замовчувати. Лише дякуючи Тарасу Шевченку, його поемі «Гайдамаки» ми ще зберігаємо пам'ять про месників боротьби за волю українства від поневолення польською шляхтою. Дожилися, що навіть згадати і вшанувати очільників Гайдамаччини Гонту і Залізняка не можемо. Пам'ятник належний не можемо поставити їм в Умані. Тут додають у цій зневазі ще й ізраїльтяни, які щороку десятками тисяч приїждять у вересні до Умані для вшанування свого цадика Нахмана, якому за його співпрацю із колонізаторами-поляками прийшлося «допомогти» швидше відправитися на суд Божий. Нам варто мати свій національний суд, який би мав засудити всіх тих, хто, живучи в Україні, всіляко протидівав українцям у їх національному винародовленні. В спосіб піддавки ми навіть мову свою ледь не загубили. То ж нічого мовчати й щодо тих, через кого здійснювалася колонізація України.

Я - з роду гайдамацького. Всіх з нашої родини в селах Білозір'я і Дубіївка, що на Черкащині, називали по вуличному *гайдамаками*. Я горжуся цим, бо ж знаю, як обстоювали українство ці народні месники. Тут багато писати не буду, а лише пораджу на свіжу голову прочитати ще раз поему «Гайдамаки» Тараса Шевченка. Біля моєї батьківської хати у Смілі, яку згадує Кобзар в поемі, пише: «Горить Сміла, Смилянщина...», наявне (правда, запущене) гайдамацьке кладовище. То ж віддамо шану нашим месникам словами Майдану «Героям слава!».

Відзначенням свого 420-річного ювілею Українська Греко-Католицька Церква виставили ідею церковної єдності - екуменізм - знову на публічний огляд. Її в українському виконанні знову не сприйняли ні Москва, ні Ватикан. Про це свідчать матеріали зустрічі папи Франциска і патріарха Кирила, проаналізовані в цьому числі кварталника науковцями-релігієзнавцями,

насамперед докторами наук Павлом Павленком та Петром Яроцьким. Шкода, що до цього не прилучилися **відкрито** нинішні богослови із УГКЦеркви (хіба що за винятком Мирослава Мариновича), але їх утаємничені міркування багато в чому збігаються з нашими, бо ж вони їх нам подеколи висловлюють. Вони при цьому наголошують, що від виявів відкритості їх утримує друга половина їх статусу - **священнослужитель**.

Ми виступаємо за порятунок і відновлення древнього права Української Церкви на самоврядування, яке було гарантоване їй Артикулами Унії з Римом в 1596 році і Декретом про Східні Церкви, прийнятим на II Ватиканському Соборі. Як представники Української Нації та її Церкви у вільному світі, українські греко-католицькі єпископи і глава УГКЦ митрополит Йосиф Сліпий, діючи в діаспорних умовах, вимагали при цьому справедливості і волі для їхніх переслідуваних й поневолених братів в Україні. Що ж стосується самоврядування для Української Церкви, то вони вимагали не чогось іншого, як **відновлення тих прав і привілеїв, якими користувалися в часі Унії з Римом тогочасний православний митрополит Київський та його Єпископський Синод**.

Здається, що Римські Папи тих далеких часів XVI- XVIII століть надавали цій Унії більшої ваги, ніж їхні наступники XX і початку XXI століть. Ось знаменитий вислів Папи Урбана VIII, який змусив українців гордитися своєю місією: «Через вас, мої русини (стара назва українців – А.К.), я сподіваюся Схід буде навернений». Нині папи про Берестя забули. Навіть на вітання з нагоди 420-ліття не удосужилися. Може й було, але не чув, не знаю. Якщо й було, то його не рекламували. Правда, з пресою УГКЦ чомусь сужено. Боюсь, що з відстороненням від редакторства «Нової Зорі» - єдиної ще залишеної греко-католицької газети - о. Ігоря Пелехатого Церква взагалі буде на нулі. А якою змістовною і потрібною колись була «Мета». Я зачитувався недавньою газетою Дрогобицької єпархії. А де то все поділося? Хіба що мужньо працює на вибудову і захист Церкви, враховуючи її славу істричну традицію часопис «Патріархат». З насолодою читаю його видруки. «Місіонар» дещо законфесіоналізований. Не треба думати, що всі користуються Інтернетом. Рядовому вірянину дай видрукуване слово!

Польські королі та ієрархія латинського обряду на початках також прихильно ставилися до Унії Української Православної Церкви в тих частинах України, що були під владою Польщі, оскільки вони сподівалися, що вона стане мостом для латинського обряду, а пізніше - для полонізації українців. Вони повністю змінили своє ставлення лише після того, як усвідомили, що українці, хоча й католики, не мають наміру відступати від свого Східного Обряду, а Українська Греко-Католицька Церква взяла на себе значиму роль у здобутті й збереженні нашої національної незалежності, нашої самості, українськості загалом.

Що стосується Росії, то і в царські її роки, потім - в Радянському Союзі і в сучасній Московії, **Католицька Церква Латинського Обряду, як це не дивно, була і є толерованою**, користується певними свободами, в той час, як Українська Греко-Католицька Церква поставала як «заборонена секта»,

об'єкт постійних переслідувань. Однією із очевидних причин такого відмінного ставлення є те, що в очах росіян Римська Католицька Церква є релігією поляків, литовців та інших іноземців, і надто мало росіян наслідують приєднатися до іноземної Церкви й віддатися ризикові бути названим зрадником. Що ж стосується Українського Греко-Католицизму як синтезу Західної християнської доктрини і Східного Обряду, то він є набагато ближчим до російської душі, російської ментальності і до російського обряду, але орієнтує своїх віруючих на Захід, подалі від Москви. Саме через те, що він є синонімом національної і релігійної незалежності від Росії, то він став об'єктом переслідування з боку російський царів, радянського безбожного і сучасного профашистського московського режиму та підвладної і суголосної їм Російської Православної Церкви.

Як це слушно неодноразово наголошував греко-католицький священник-богослов Іван Шевців, де б не сягнула українських католиків російська рука, вони ставали перед вибором: приєднатися до Російської Православної Церкви або померти. Більшість з них вибрали останнє. Відтак сотні тисяч українських греко-католиків - як священства, так і мирян - померли в російських тюрмах, були заслані до Сибіру або загинули від куль російської солдатні, як ось, наприклад, 15 мучеників у селі Пратуліні (проголошені Блаженними папою Іваном Павлом II в 1996 році – А.К.), що на Холмщині, в 1874 році. І це - маленький приклад.

Протягом лише 25 років - від 1771 до 1796 - вісім із дванадцяти мільйонів мирян були примушені приєднатися до Російської Православної Церкви, 9 тисяч 316 українських церков і парафій були переведені в Російське Православ'я. Після 1945 року вся українська греко-католицька ієрархія (10 єпископів) на Західній Україні та Карпато-Україні була заарештована і ув'язнена. Всі вони не стали живими! П'ять мільйонів мирян були насильно змушені перейти у Російську Православну Церкву, втекти або переховуватися в катакомбах. Тисячі ще раз вибрали засніжені терени Сибіру, стоптані й політі кров'ю українських мучеників.

Внаслідок неодноразової окупації-колонізації України ненависною нам, українцям, Московією та насильного фізичного нищення Української Греко-Католицької Церкви вона вимушена була постійно пристосовуватися до історичних обставин свого буття – йти в підпілля-катакомби, громадами ставати умовно православними, а молитовно діяли як греко-католики та ін.

Беручи до уваги факт, що Церковна Унія - це найкращий синтез східної і західної духовності на українському національному ґрунті, вороги українства - Москва і Польща - її саме так і розуміють, а відтак і бояться як заборона нашого духовного (т. зн. релігійного, культурного і політичного) самостійництва. «Тому нам треба працювати і довести до того, -наголошує отець Іван Шевців, - щоб усі українці той синтез прийняли за свій і стали його носіями. Звідси: 1) необхідний наш зворот до Заходу, до Риму, при утриманні всіх національних, обрядових і дисциплінарних питомостей і прав, з Київсько-Галицьким Патріархатом начолі включно. Це необхідне, бо живемо в добу релігійного екуменізму й братання, повороту до первісної структури Христової Церкви -

єдиної Христової Церкви, побудованої на скалі-Петрі. Впродовж століть ми надто дорого заплатили за ту єдність. Для нас, віками поневоленої-колонізованої Москвою нації, Католицька Церква - це єдина міжнародна платформа, де нас визнають і трактують нарівні з іншими католицькими народами... В обличчі спільної небезпеки з боку політичної і церковної Москви нам – українським католикам і православним - треба по-рідному ж єднатись між собою і прямувати до поєднання із Римським Апостольським Престолом, із Заходом. 2) Такий зворот до Заходу є необхідний для українського християнства з уваги на здійснення своєї місії - посланництва на Сході Європи. Це посланництво - бути носіями християнської єдності, покладене на нас Божим Провидінням. Звідси зрозумілою буде постійна оборона Римом українського католицизму перед московськими і польськими зазіханнями знищити його».

Не стану тут багато самостійно розмірковувати, оцінюючи загравання Апостольської Столиці із Московським Патріархатом, а надам знову ж слово тому ж отцю Івану Шевціву, з яким в його прогнозах я повністю погоджуюся і готую до видруку десь біля сотні його написаних мені листів-міркувань. Отець пише: «На превеликий жаль, ми тієї високої місії, як цілість, як нація, не зрозуміли і їй зневірились. Досить прочитати висловлювання православних світських і церковних, навіть деяких католицьких публіцистів, щоб у тому переконатися. Виглядає, що тепер Рим міняє свою гадку щодо нас у цій справі. Останні потягнення Східної Конгрегації та деяких представників Римської Курії дають підставу догадуватись, що таку ставку Рим кладе тепер на Москву. Якийсь страх перед московським православ'єм схиляє Рим до порозуміння з греками, протестантами (зокрема англіканцями), а то й самими москалями.

Можна припустити, що Московський Патріарх може вступити в «молитовний зв'язок» із папою, як колись це робили візантійські патріархи (зокрема на Флорентійській Унії в 1439 році), при повному збереженні власної автономії чи незалежності і за умови невтручання-нейтральності Риму до «внутрішніх» справ Московської, у цьому випадку «Русской Православно-Католической Церкви»... До таких сумних, з нашого становища, висновків можна дійти на підставі заяв кардинала Віллебрандса, Фірстенберга й інших та мовчанки архієпископа Казаролі, інших кардиналів на заяву московського патріарха про скасування Берестейської Унії на «Соборі» у Львові в 1946 році та інших труднощів, що їх сьогодні ставить Римська Курія у наших прагненнях завершити організаційну структуру нашої Церкви Київсько-Галицьким Патріархатом.

Нам страшно собі це уявити, в це повірити... Але це є можливим! Ми переконані, що якщо для збереження сьогоденної московської політичної імперії та стану московського посідання на Сході Європи загалом, а в Україні - зокрема, чи бодай духового морального впливу на всьому Сході, без втручання і при тихій згоді Ватикану, така розв'язка (Унія Російської Православної Церкви з Римом) була б необхідною, то москалі настільки державницько вироблені, виховані й здисципліновані, що підуть (чи радше їх поведуть) і на

таку розв'язку. Розуміється, що із заднім планом - з часом ошукати пап, як колись Візантію, і самим виключно проголосити себе «Третім Римом»!

Автор цієї статті щось не відзнайшов якийсь документ, ухвалений керівництвом УГКЦ, а водночас і Ватиканською Курією, про денонсацію Берестейської угоди 1595-1596 років між цими Церквами. Між тим для них нині вона з її Артикулами чомусь нібито й не існує і до них вони ніколи й не звертаються. А між тим в цих Артикулах тоді йшлося *не про включення Української Церкви в Римо-Католицьку, поглинення її, а, як тоді говорили, про «з'єдинення» при збереженні за останньою при цьому значних прав і особливостей*. Ватикан, на мій погляд, як світського релігієзнавця, діє так дещо свавільно щодо «з'єдиненої Церкви», що нібито вона є не самостійною інституцією, а його навіть не автономією, і щодо неї можна користатися російським принципом «что хочу, то й волочу». Як засвідчують видрукувані Іваном Шевцівим документи, Ватиканська Курія навіть говорити не бажає з представниками УГКЦ при вирішенні питань її долі, нехтує документами церковних і біляцерковних інституцій, представниками Церкви, зневажає вже десь понад 50 років волю до Помісності-Патріархату УГКЦ, обговорює питання долі цієї Церкви з Московським Патріархатом поза її спиною тощо. Повторюся – гляньмо на Гаванську зустріч папи Франциска з Кирилом Московським: говорять про Україну без неї. Президент П.Порошенко застерігає Захід не вирішувати українські проблеми без України. Мав би так і Предстоятель УГКЦ Святослав сказати Ватикану: *без нас ні слова про нас*.

Зауважу, що це моє бачення, бачення збоку. Як українець, я маю тут (хоч і не є греко-католиком) право на свої міркування й оцінки, бо ж, враховуючи значиме місце цієї Церкви у всіх сферах українському соціумі, це загалом чіпає інтереси/долю мого народу, моєї країни, а відтак і мене. **Я боюся зникнення цієї Церкви! Того, на що очікує і Москва, і Ватикан!** У самій же УГКЦеркві чомусь з реакцією на витівки Римської курії щодо неї діють за принципом, озвученим ще Т.Шевченком щодо безмовників: «А братія мовчить собі, витріщивши очі, може так і треба...».

Мовчав після грізного й на українське зорієнтованого Йосифом Сліпим можливого патріархату УГКЦ, ставши Предстоятелем цієї Церкви, Мирослав Любачівський (може із-за цього й обраний з якоїсь неузгодженої пропозиції Східної Конгрегації коад'ютором для Глави УГКЦ Йосифа). Здалеку підходив до проблеми Помісності Любомир Гузар, покладаючись на папу Івана Павла II, в якого цей Патріархат був, як він сам одного разу зауважив, лише «в голові». Дипломатично й зволікально уникає питань Патріархату й новий, порівняно молодий (а відтак може тому й надто уступчивий, недосвідчений у відносинах із монстром) глава Церкви Святослав Шевчук. А між тим **ще Шептицький визнавав можливим статус патріархату для Церкви вже за його часу** без якихось патріарших курій, а глибше – то й Рутський і Могила це визнавали. А тут маємо якесь понад дводесятилітнє мудрування навколо якоїсь тривалорічної Патріаршої Курії чи ще й над чимось на угоду вже Ватиканській Курії, а через неї – і Московському Патріархату.

Мовчанка чи байдужість??? Та ж Ліна Костенко влучно зауважила: «Бог з вами люди! Все, до чого ми байдужі, байдуже до нас. Через те ми такі й смертельно самотні». Правда, в останніх своїх заявах УГКЦ свою небайдужість виявила з принципу «до не навпаки», ставши на захист сепаратистсько-підтримуючих поїздок Гуджеротті до окупованих територій і спілкування його там не тільки і не стільки, як він каже, українцями, а й із служачами сепаратистів із Московсько-Православної Церкви, владними сепаратистами, малоросами чи рассеянами. Ще *пропутинівські міркування* про внутрішню війну українців в оправдання своїх митарств по Донбасу владики-неукраїнця можна зрозуміти, а ось захист цих міркувань українцями із УГКЦ сприйнятий нами не то що із здивуванням, а як **вияв якоїсь улесливості і певної вдячності** за щось перед Ватиканом. Може за Предстоятельство в Церкві?! *До такого приниження не зійшов би ніколи Йосиф Сліпий, для якого Україна була понад все.* А тут... То ж не будемо... Цим в оцінці факту подорожі (не відомо чи з дозволу Міністерства закордонних справ, куди подавав Гуджеротті свої вірчі грамоти, що ми ще з'ясуємо) все сказано від імені патріотичного українства, корінного українства, а не діаспорного до Києва, українства, суцього у Великій Україні. Для нас – то зганьблення. У всякому разі можна було промовчати. А може заставили? Й таке може бути.

Оскільки Артикули Берестейської Унії підчас тяжко десь знайти у їх повному видруку, то подаємо їх в цьому числі «Українського релігієзнавства» в деяких незначних різночтивах для можливого опрацювання. Саме вони дають можливість скласти об'єктивну думку про тих православних владик, які йшли на укладення унії, відкинути ті звинувачення їх у зраді, до яких вдаються нині ідеологи того ж православ'я (особливо Московського), віднайти в них ті підвалини, які можуть слугувати основою для повернення до християнства Володимирового хрещення, Київської Церкви, а відтак до пошуків шляхів єднання в Україні її історичних Церков.

Характерно, що папа Климент VIII погодився із всіма тими «Артикулами», які йому подали від імені Української Церкви Іпатій Потій і Кирило Терлецький, і прийняв цю Церкву як Помісну, тобто самостійну, національну Церкву Українського Народу, в лоно Христової Вселенської Церкви. Якщо ж пізніше вона втратила багато своїх прав і привілеїв на користь Римської Курії чи Східної Конгрегації, то це сталося скоріше вже з її вини. Згадаймо, з яким негативом, навіть сарказмом сприймали владики з УГКЦ в діаспорі активність Йосифа Сліпого щодо Патріархату очолюваної ним Церкви. Відтак теперішні зусилля із створення Українського Патріархату – це не бажання ласки, а домагання **повернення** Українській Церкві її прадавніх прав, повернення тієї помісності, яку вона мала, йдучи на унію, повернення до реалізації сподівань митрополита Йосифа. **Не нехтуймо його Заповіт!**

Підстави для моїх, автора статті, висновків про нехтування Римською курією деяких Артикулів Берестейської Унії дає уважне прочитання їх і аналіз їх дієвості, зокрема в нинішній сфері відносин Курії з УГКЦ, ставлення Курії до цієї Української Церкви. Може я чогось не вловлюю чи не знаю і саме так міркую, то дам водночас можливість й іншим подумати над цим. Ці Артикули

серед церковних документів практично мало де видрукують. Відчувається, що до них чомусь взагалі не звертається УГКЦ при формуванні своїх відносин із Ватиканською Курією, а остання про них взагалі не згадує (скоріше – нехтує), нібито їх ніколи й не було. До речі, *Артикулами не передбачалася дільність в Україні якоїсь нунціатури Ватикану*, якогось наглядального і контролюючого органу. Може тому ватиканські католики із-за цього й не згадують про них.

А між тим Апостольська Столиця, як я вже вище зазначав, постійно ігнорує й порушує ці Артикули. Так, згідно них, архієрейські свячення в УГКЦ має здійснювати унійний митрополит, а не папа, якому надсилають лише інформування послуху: «На свої свячення наші Владики *не потребують дозволу з Риму, їх святить Митрополит*». Є Артикул, згідно якого «владицтва і митрополії та інші духовні достоїнства і посади *слід надавати лише особам руського (цебто українського. – Авт.) народу і віри*». А на ділі – згадаймо Мукачівську єпархію – владика тут Мілан Шашик - словак і з римо-католиків! Я згадую його, коли він був ще нунційним придворним клерком (не знаю, як назвати) при Антонію Франку. Я там з ним у цьому його статусі не один раз спілкувався. Потім його Ватиканські служби підсунули нам уже в статусі єпископа Мукачівської єпархії. Словак, римо-католик?

Слушні думки висловив доктор Юрій Левицький у своїй праці «Продовжуючи тему Патріархату УГКЦ». «Хоч УГКЦ й називає себе Помісною Церквою,- пише він, - вона не діє як самостійна, самоуправна Церква. УГКЦ діє так, наче б вона була частиною Римської Церкви. Кожне рішення своїх патріарших синодів вона відсилає до Риму до затвердження, до схвалення. І оприлюднюється воно тільки після того, як Ватикан дає на це свою згоду. УГКЦ сама себе цим принижує. Сама себе заперечує». «Її патріарші собори, - продовжує доктор, - аж ніяк не є патріаршими, бо справжні патріарші собори діють самостійно і їхні рішення не підлягають жодній апробації інших Церков. УГКЦ діє як підлегла Римській Церкві... Лише Верховний Архієпископ Йосиф, проголосивши Патріархат, діяв як Патріарх. Глави УГКЦ діють у припущенні своєї Церкви як кардинали вже Римо-Католицької Церкви, бо ж такого титулу в східно-християнській церковній традиції немає» (Свобода.- 2004. – 16 липня).

Думаю, що керівництву УГКЦ – не на якомусь нешумливому загомінку, а на всеукраїнському рівні - треба було згадати про 420-річчя Берестейського Собору всупереч ігноруванню його Артикулів Римською Курією. А так все виглядає так, що маємо цей Собор ***просто як давню історичну подію***, а то й своєрідного ***покійника з XVI століття родом***. Дожилися!!!

Папа Климент VIII ще в XVI столітті погодився із всіма Артикулами, запропонованими Києвом, і прийняв Київську Церкву як Помісну, тобто самостійну, національну Церкву Українського народу в лоно Христової Вселенської Церкви. Проте цю помісність Ватикан з якихось незрозумілих підстав опісля забрав/ліквідував і її тепер УГКЦ лише виборює. Чому виборює, якщо це має бути її природним станом. То ж, як наголошують слушно названі мною вище греко-католицькі отці-богослови, «наші теперішні зусилля із

створення Українського Патріархату – це не бажання ласки, а домагання повернення (саме ПОВЕРНЕННЯ!!!) нашій Церкві прадавніх прав. До речі, тих прав, які вона мала, належачи до Константинопольського Православного Патріархату». Прав, які вона мала і які втратила із-за поунійності з Ватиканом. То ж для чого було це унійне зближення, щоб із-за нього втратити себе. В ті роки швидше можна було стати патріаршою Церквою, перебуваючи у відносинах з молодим за роками Московським Патріархатом, ніж за віддання до Римської Церкви !

При цьому ми очікували на те, що здійснить ідею Патріархату щодо УГКЦ ще в 1992 році папа-слов'янин і, як він зазначав, «це буде лиш формальністю». Але в цьому питанні виявився більш прозорливішим отець Іван Музичка. Ще двадцять років тому у своєму листі автору розділу він, наголосивши на наївності тоді сподівань багатьох на нового папу, написав: «Ми будемо мати Патріархат тоді, **як свиня на дерево вилізе!** Рим про все те наше знає. А ми себе хвалимо, яка то ми Церква мучеників і великанів, а ми насправді – Церква карликів, а тії справжні мученики не знають, за що й загинули. Або – ми принаймні їхньої жертви не вміємо тепер використати, чи краще: на ній творити великі діла».

То ж зробимо, враховуючи думку отця Івана, висновок: Патріархату немає тому, що свиня ще на дерево не вилізла. До речі, ці слова з листа із нагоди **зауваженого мною йому їх ювілею** отець Іван просив мене не оприлюднювати з його ім'ям, бо ж матиме за них неприємності з боку Римської Курії. Тому я звертався до них раніше, не називаючи їх автора. Отець нині вже десь «на прийомі» у Всевишнього, то ж можу їх згадати. Вони образні, але багато про що говорять.

Прихильники патріаршого устрою Української Католицької Церкви (як тоді, так і нині) з обуренням сприйняли **начальницьку заборону Папою Павлом VI Йосифу Сліпому обстоювання** УКЦерквою ідеї Патріархату і права її Предстоятеля іменуватися Патріархом. При цьому Папа без наявних у нього на те прав поставив себе над рішеннями Другого Ватиканського Собору, знехтувавши волею українських вірян і правом УГКЦ на самостійність у своїх відносинах з латинською Церквою, визначену ще Артикулами Берестейської унії 1596 року. Він діяв подібно колонізатору в своїй волі і діях щодо колонізованих. І тепер він – серед святих!? То ж чи мусять цього фактично ворога українства (цебто Павла VI) вшановувати українці? Ні. Це моя думка, автора статті, що є збоку УГКЦ. Українські католики тут можуть мати іншу думку, але вона, як на мене і моїх колег, вже буде не українською, а конфесійною. Забороняти майже 20-літньому в'язню ГУЛАГу, який попри все зберіг вірність Апостольській столиці, могла тільки інтелектуально недалеко і водночас невдячна людина, людина, чужа щодо України.

Українські католики Австралії свого часу дещо прискіпливо до обставин відслідковували долю свого Першоієрарха митрополита Йосифа на так званій волі після повернення його із Московських ГУЛАГів. Їх обурювала та несправедливість, яку чинила Римська Курія як щодо Української Католицької Церкви, так і щодо її глави. Саме від них вийшло визнання утятого Римською

Курією статусу владика Йосифа як «в'язня Ватикану». Наголошуючи обурливо на тому остракізму, якому піддає Святий престол католиків-українців, Об'єднання Українських Католицьких Організацій Австралії у своєму листі до Папи Павла VI 20 червня 1971 року, висловивши напочатках свою вірнопідданість йому, а разом з тим і наголосили: «На жаль, ми, як представники нашого народу мусимо виразити здивування всіх українських католиків, які приголомшені тим, що кардиналові Йосифу Сліпому заборонено поїхати до Канади, щоб головувати на Синоді Української Католицької Ієрархії. Ця вістка охолодила серця наших людей. З усіх боків ми чуємо запитання: Що це означає? Чи наш Ісповідник Віри, той, про кого Папа Іван XXIII сказав, що своїми стражданнями він збагатив скарбницю Церкви, упав як Кедр Ливанський? Чи кардинал Йосиф Сліпий, який витримав диявольські спокуси комуністів, виявився непридатним для посади кардинала? Чи може він приєднався до тих, хто не тримається Церкви? Наші люди бомбардують нас подібними запитаннями кожного дня. Вороги нашої Церкви - свідомо чи несвідомо, допомагаючи комуністам - намагаються переконати людей, що Папа більше нам не друг. Недавно, український тижневик «Вільна Думка» в Австралії поінформував своїх читачів про те, що «Кардинал Сліпий - в'язень Ватикану»... Наші люди приголомшені, вражені і розсерджені тим фактом, що ворогів Католицької Церкви з Москви вітають у Ватикані, в той час, як кардиналові Йосифу Сліпому не дозволяють поїхати в Канаду. В такому контрасті наші люди не бачать Руки Божої, а скоріше перемогу ворогів Господа».

Мені, радикальних помислів автору статті, штимує звернуте до Риму **не прохання Патріарха Йосифа, а його вимога:** не принижуйте нас, не дивіться на нас як на якихось шмельців, поверніть нам велич наших прав, яких Ви разом із Вашим московським собратом нас позбавили й бажаєте і в наступному їх нам не давати. Не бажаєте, зволікаєте, то ми самі шляхом самопроголошення повертаємо собі нашу Помісність і в єдності нашого народу будемо її розбудовувати до побідного завершення. А відтак, український народе, збудись, встань з колін, бажай великого у своїй історичній розбудові! Так мислив митрополит Йосиф Сліпий, а не безвольні й улесливі, присідаючі і благаючі щодо нинішнього Ватикану його наступники. І якщо Патріарх УГКЦ Любомир одного разу кинув клич «Забудьмо!», то постає питання: Що забувати? На чому зупинитися? Владика Любомир зупинився (а може в небажанні воювати так з Ватиканською курією і Папами, як з ними воював Патріарх Йосиф, чи ж нездатності до такого подвигу), відійшовши на спокій від предстоятельської праці, благословивши на це молодшого. Але ж зупинка-забудька вимірюється вже не роками, а десятками років. І молодшим, який в перші дні свого предстоятельства (що ми відслідковували) ще виявляв словесну настирливість, але після першого свого візиту до Апостольської столиці надто помітно охолонув. **Це було дуже помітно!** Може то була вдячність його за підтримку Римською курією на предстоятельство в Церкві, підтримку під час вирішення питання долі наступника Любомира Гузара. І таке буває! Хотілося ж, звертаючись до спадщини Йосифа Сліпого, владіці знайти в ній для

наслідування й самореалізації заклики: не знеохочуймося – вставаймо – осягаймо очікуване - борімося за нього.

Прихід на високі посади в Римській курії якогось нового посадовця українські католики сприймали з вірою в те, що саме він виповнить їх сподівання. Так було, зокрема, коли на посаду Державного секретаря у Ватикані було призначено кардинала Жана Війо. У своєму листі йому, направленому 20 червня 1971 року Об'єднанням Українських Католицьких Організацій, окрім іншого, приверталась увага кардинала до того, що «Декрет про Східні Католицькі Церкви», який був прийнятий Другим Ватиканським Собором і став законом ще від січня 1965 року, стосовно нашої Церкви, на жаль, не виконаний». А між тим надзвичайно важливим для розвитку і росту Української Католицької Церкви, найбільшої серед Східних Католицьких Церков, є надання їй Патріаршого статусу». При цьому в листі українців-католиків робилося зауваження, що «дочка Української Церкви - Російська Православна Церква - одержала Патріарший статус від Константинополя більше 450 років тому». Відтак справедливим кроком з боку Святого Престолу було б «піднесення Церкви Української до такого ж самого статусу». Останнє, говориться в листі, «посилить організацію і адміністрацію нашої Церкви, буде плекати національну і релігійну єдність всіх українських католиків, а також православних, це дасть нашим страждаючим і переслідуваним братам в Україні ще один стимул для протистояння атеїстичній пропаганді і для боротьби за перемогу справжнього Християнства в Україні... Ми сподіваємося, що історична справедливість переможе і на перше місце вийде батьківська турботливість Його Святості Папи Павла VI і його нового Державного секретаря і це принесе духовну користь для мільйонів їхніх українських синів і дочок».

Проте сподівання греко-католиків діаспори були марними. Кардинал Війо виявив неприхильність, а то й ворожість до справедливих прохань українських вірян. Він прямо ігнорував справедливі домагання й надії українських католиків, відповівши традиційною для папської адміністрації *гробовою мовчанкою*, чим виявив свою елементарну безкультурність.

Листи щодо права на статус Патріархату українці надсилали неодноразово поштою не лише до різних адміністрацій Ватиканської курії, а й (щоб не сказали, що його чомусь не одержали) передавали прямо Папам Римським в їх канцелярії, щоб, дивись, хтось не сказав опісля, що вони до них чомусь не надходили. Листи ці були подеколи докірливими, але справедливими. Так, у вересневому листі 1971 року українських католицьких священиків до папи Римського Павла VI (а їх Товариство ім. св. ап. Андрія один час очолював Іван Шевців) наголошувалося: «Після розгляду всіх страждань нашої Церкви, а також її актуальних і життєво важливих проблем, ми прийшли до висновку, що згідно з правами і привілеями нашої Церкви, *гарантованими Берестейською Унією* (визнання цього є надто важливим – Авт.) і Другим Ватиканським Собором, і згідно з надзвичайною потребою єдності в нашій Церкві існує крайня необхідність централізації різних

митрополичих престолів, єпархій і Апостольських екзархатів, як в Україні, так і за кордоном під владою Українського Патріарха». І знову мовчанка!

Замість кардинала Війо новий Папа поставив у проводі священної Конгрегації для Східних Церков уродженця Галичини кардинала Владислава Рубіна. Це породило надію на порозуміння і підтримку у вирішенні з боку цього кардинала проблем Української Церкви. В листі до нього в серпні 1980 року висловлювалося сподівання, що він, «як син братнього польського народу напевне розумітиме краще, ніж інші досі, потреби нашої Церкви в Краю і на чужині під сучасну пору». І далі: «Маючи це на увазі, дозволяємо собі представити ласкавій увазі Вашої Емінінції деякі проблеми нашої Церкви, на які ми не одержали відповіді від Ваших попередників. Дотеперішнє відмовчування і негативна настанова до вітальних проблем і справ нашої Церкви зі сторони Священної Конгрегації для Східних Церков нас дивує, болить і гіршить. Ми переконані, що нас ігнорують, легковажать і дискримінують, бо ми без власної держави, сили, грошей... Але ж ми також діти Божі й члени Католицької Церкви! Нас мало, але й ми хочемо жити! Ми всі, - духовенство і миряни Української Католицької Церкви - щиро віддані Св. Апостольському Престолові в Римі. Багато з нас мають рідних і приятелів в Україні, які стоять у затяжній і нерівній боротьбі за свою національну і релігійну ідентичність перед навалом з боку політичної і релігійної Москви. Речником наших релігійних і національних аспірацій Боже Провидіння врятувало з московських млинів смерті і поставило Ісповідника Віри Блаженнішого Патріарха Йосифа (Сліпого). Згідно з тисячолітньою традицією Східних Церков (а нашої Церкві вже понад це) ми називаємо Главу нашої Церкви Патріархом. Хіба це якийсь злочин?! На жаль, Священна Конгрегація для Східних Церков досі це саме так трактувала і тим закріплювала роздор у нашої Церкві, п'ятуючи тих вірних, які справедливо домагаються її патріархального устрою, як прихильників якоїсь схизми і т.п. Це далеке від правди!».

Проте надто швидко своїми заявами й діями кардинал Рубін розчарував українців-католиків у їх сподіваннях на нього. Він продовжував щодо УГКЦ лінію своїх попередників, а відтак й зневагу щодо прагнень їх на свій Патріархат. Австралійські греко-католики йому написали: «Ми свідомі того, що негативна настанова Москви й Варшави і така ж настанова і потягнення Священної Конгрегації для Східних Церков й зокрема політичні махінації Секретаря Стану Апостольської Столиці кардинала Казаролі супроти нашої Церкви і патріархату, - це наслідки Східної політики (Ostpolitik) Ватикану, щоб задобрити московського «ведмедя» й купити собі й польському народові ласку того «ведмедя» коштом українського народу і його Церкви. Хіба ви всі, в Римі, настільки наївні й думаєте, що вам це вдасться досягнути? І то коштом слабшого? Чи ви там, у Римі, є свідомі тієї кривди, яку ви робите нашої Церкві та ідеї З'єдинення Українських Церков вашими «єкуменічними діалогами» й потуранням церковній і політичній Москві? І ви хочете, щоб ми мовчали? Хіба ви не знаєте, що впродовж останніх тисячі літ Україна стоїть на грані двох світів: Сходу й Заходу, як оборона християнства та європейської цивілізації і

культури перед азійськими ордами монголів, москалів і т.п.? А заки це станеться, то ми - Президія Ради Українських Католицьких Організацій, - від імени всіх членів нашого Об'єднання, а то й усіх мирян Української Католицької Церкви із всього всесвіту оцим листом протестуємо проти Вашого особистого і Східної Конгрегації втручання в наші церковні справи і зокрема засуджуємо Ваш згаданий лист як образливий і кривдячий для Глави нашої Церкви, Блаженнішого Патріарха Йосифа, Кардинала Римської Церкви, Ісповідника за св. Віру, довголітнього в'язня-каторжника московських тюрем і таборів праці за його і нашої Церкви вірність Апостольській Столиці в Римі й для Українського Народу взагалі.

Ми водночас домагаємося сатисфакції у формі публічного відклику-спростовання Вашого згаданого листа і перепросьби для найдостойнішої особи їх Святості Патріарха Йосифа, Глави Української Католицької Помісної Церкви й нашого релігійного і національного Мойсея, та направи завданої йому і нашій Церкві кривди, яку Ви, еміненціє, спричинили своїм згаданим листом. Інакше, усі історичні консеквенції того Вашого листа, перед Богом та історією, впадуть на Вас, еміненціє! Ще раз і ще раз просимо Вас, еміненціє, і всіх інших представників Римської Курії: не ображайте і не кривдьте нас і нашої Церкви тільки тому, що ми сьогодні слабші, бо доля окремих людей і народів - в руках Божих. Бо «ще не вмерла Україна!».

Як опісля зазначив отець Іван, «на жаль, і цей лист - «тренос-плач» залишився без відповіді, а кардинал В. Рубін з часом опинився у психіатричній лікарні, звідки скоро пішов на Суд Божий». Є українська поговорка: «Бог палкою не б'є». То ж певне він і *вдарив*, бо кардинал В.Рубін не почув своїх братів по вірі».

Проходили десятки років, вже мали б відзначити півстолітній ювілей прохання Йосифа Сліпого, а Апостольська Столиця залишалася невмолимою щодо утворення Патріархату УГКЦ. Можна навіть висновити, що в цих відмовах перший голос належав все ж Папі Павлу VI. Папи-італійці, як Павло VI, і Папи-німці, як Бенедикт XVI, чомусь постійно виявляли більшу прихильність до Москви, відводячи Україні в цих симпатіях якусь службову, другорядну, гендлярську роль. Ми ж, українці, чомусь у своїх відносинах із сусідом чи вищим чиновником часто забуваємо те, що писали їм вчора, про що їх просили. Відлік своїх відносин з ними починаємо нібито із сьогоднішнього дня, інформуємо про те, про що вже повідомляли, просимо те, що вже просили. То ж ганьба нам за забування понижень.

Так було і з проханнями до Папи Івана Павла II в час його приїзду 1986 року до Австралії її українських католиків. Вони зокрема наголосили на тому, що так як Ви виявляєте свою любов до Польщі і її народу, так «і ми маємо вільно любити нашу поневолену Батьківщину - Україну й нашу переслідувану Церкву й домагатися їх прав». У наших справах, пишуть отці, «ми всі однодушно й неоднаразово звертались до Вашого Попередника св. п. папи Павла VI і до Священної Конгрегації для Східних Церков, але нам не відписували, нас легковажили. Правда, нас є мало, але і ми хочемо жити!». Подалі у своєму листі україно-австралійські священики висловили Святійшому Отцю зокрема

вже вкотре прохання, що «для єдності нашої Церкви в Краю і на чужині, зокрема, нам потрібен один символ і речник тієї єдності, за східним звичаєм і згідно з рішенням Другого Ватиканського Собору - Патріархат... Хіба не потребуємо доказувати, що за ту єдність з Христовим Намісником Українська Католицька Церква впродовж 380 літ поклала «гори трупів» і пролляла «ріки крові»?!

Торги за долю і українського греко-католицизму, і української православної автокефалії римсько-католицькі чиновники, як вже вище зазначалося, вели постійно із московсько-православними діячами більше за спиною Українських Церков. При цьому завжди українські інтереси поставали програшними в домаганнях Московії. Українців-католиків вдовільнила одного разу лише позиція кардинала І.Віллебрандса, який у своєму листі до митрополита Російської ПЦ Ювіналія 22 вересня 1979 р. просив його не змішувати справи Хрещення України-Руси й Берестейської Унії, не шантажувати Ватикан заявами типу: «Якщо згадуєте про Берестейську Унію, то ми не будемо проводити екуменічний діалог». Кардинал слушно нагадав своєму московському партнерові, що екуменічний діалог і відношення Церков-сестер між собою - це одна річ, а Унія Помісної Української Церкви з Римом - друга. Берестейська Унія - це історичний факт і завершення прагнення до єдності Української Церкви з Римським Апостольським Престолом. «Обійти її мовчанкою в контексті свого Листа про тисячоліття Християнства в Україні Папа просто не може!», - наголосив кардинал, зауваживши водночас, що ця Помісна Церква «має власну історію і власні традиції, а сьогодні переносить важкі випробування..., почувавши себе з'єдиненою з Римським Апостольським Престолом зв'язком, який вони хочуть висловити видимо в своїй церковній структурі...».

Кардинал не міг промовчати й обійти увагою також і негативні настанови православних щодо Унії. Він пише: «Часто можна зустріти в певних православних колах тенденцію судити католицькі уніатські Церкви негативно. Дехто навіть хотів би, щоб їх ліквідація стала передумовою діалогу з Римською Церквою». Далі кардинал застерігає московсько-православних, що в майбутньому екуменічному діалозі «наші зусилля, більш, ніж коли-небудь в історії, повинні бути звільнені від будь-якого політичного елементу, від будь-якого замислу, чужого бажання здійснити Христову волю в Його Церкві». Розмірковування кардинала Віллебранса засвідчили, що йогочасний Рим боронить право на самостійне існування Помісної Української Католицької Церкви на території впливу Російської Православної Церкви.

Змагання за створення Українського Католицького Патріархату і вимоги до пап й Апостольської адміністрації з цього питання були незмінні після приїзду митрополита Йосифа з московських «санаторіїв» до Риму. І тут справа полягала не тільки в авторитеті Церкви, бо ж це значно піднесло б її авторитет. Справа в тому, що при відсутності самостійності України, Українська Церква була б свого роду «субститутом» - заміником нашої державної самостійності та духовим об'єднуючим лучником всіх українців, в тому числі й католиків, у

вільному світі та з Церквою-Матір'ю в Україні, згідно з девізом Блаженнішого Йосифа: «Наша Церква (на чужині) - це наша Держава!».

Означена вище фактично антиукраїнська позиція Римської Курії викликала у деякого стурбованість взагалі за подальшу долю УГКЦ, у деякого навіть ненависть до цієї ватиканської інституції, а в деякого бажання змінити свою католицьку конфесійну належність на православну. Так зробили греко-католики емігранти, які виїхали на початках ХХ століття на поселення до американських країн. Вони переважно були західняки – галичани і волиняни, в масі своїй греко-католики. Прагнення римо-католиків їх златинщити закінчилися прийняттям ними православ'я і утворенням Українських автокефальних православних церков в Канаді, США, деяких латино-американських країнах, які й нині там діють. Без греко-католиків за віросповіданням на початку українців нашої діаспори там не було б опісля українського православ'я. Відтак до прийняття ними православ'я спричинила їх Римо-Католицька Церква. Мали таку реакцію віряни за вияв нелюбові до ближнього.

Реагуючи на з'яву означених вище позицій Ватиканської Курії, отець Іван Шевців у своїй статті «За Помісність і Патріархат» слушно зауважив: «Будь-які заборони, заперечення і т.п. не можуть і не сміють нас знеохотити і розтерзати. Ніщо не є вічним. Вічною не буде ні сьогоднішня політика Ватикану, ні русофільські прелати Апостольської курії, ні наші власні амбіціонери, слабодухи та вислужники явних і скритих ворогів Української Католицької Церкви. Ці прикрі часи пройдуть і настане опам'ятання. То ж із шляху помісності та патріаршого правління нашої Церкви ми не зійдемо!»

Історія засвідчує те, що папи Римські після ХVІІІ століття **ніколи** не виявляли якусь свою прихильність до України і її народу, розуміння їх потреб і прагнень. Як бачимо, це стосується зокрема й питання проголошення Патріаршого статусу УГКЦ. Особливо воно виявилось, як вище вже зазначалося, за Папи Павла VI. Так, саме цей Папа відхилив неодноразові прохання до нього з різних джерел та українських інституцій про створення Патріархату УКЦеркви. Про це він навіть з деяким роздратуванням (скажу більше – грубістю і злістю) повідомив Блаженнішого Йосифа своїм листом від 7-го липня 1971 року, аргументуючи відмову в Патріархаті УКЦ якимись канонічними, історичними, духовними та пасторальними причинами, нехтуючи при цьому положеннями Артикулів Берестейської Унії, рішеннями Другого Ватиканського Собору про Східні Церкви, наявністю без всяких на те східних патріархатів в системі Римо-Католицької Церкви.

Проте така антиукраїнська позиція Римського Папи явно не вдовольнила митрополита. Розповідають, що коли він з'являвся в Римській Курії з посохом в руці (а ріст владики був десь два метри), то відразу ж по всіх її приміщеннях пролітала інформація про це, чиновники закривали зсередини на ключ свої кабінети, бо ж боялися, що розгніваний на них владики ще й посохом вдарить. Відтак, з нічим він повертався на Бочча.

У відносинах з ватиканськими чиновниками митрополит був прямим і безкомпромісним. Повторимо його думку-гнів, висловлену папі прямо в очі:

«Ми не для того стали католиками, щоб перестати бути українцями». Дійсно, українські владики стали на шлях Берестя насамперед з метою збереження нас як нації, відвернення полонізації і обмосковлення. *Стояло питання – збереження нації чи конфесії. Владики обрали перше – збереження українства від полонізації чи обмосковлення.* Цьому мало сприяти поєднання ні з Москвою, ні з Польщею, а з Ватиканом, який урівнював Українську Церкву з діючими Церквами сусідів, а відтак урівнював і українців з поляками й москалями.

Реагуючи на Папське рішення-відмову, митрополит Йосиф закликав до ще більшого посилення боротьби за Український Патріархат. У своєму Посланні до митрополитів, архієпископів, єпископів, духовенства і вірних 21 жовтня 1971 року Йосиф Сліпий наголосив: «Другий Ватиканський Собор розбудив і двигнув наново у всій вселенській католицькій Церкві духовне життя, прибите війнами і спричиненим ними безладдям. Якщо це відноситься до всієї Церкви в цілому, то воно відноситься зокрема і до нашої - і в Україні, і на поселеннях. Вправді, гнітом безбожницьких переслідувань вона не могла і не може дати вислів своїм відновленим релігійним переконанням, то все ж таки наші вірні на поселеннях промовили від імені всієї нашої Помісної Церкви і всього народу».

«Передусім піднесена Архієпископським Синодом наша прадідня справа Київсько-Галицького Патріархату на Другому Вселенському Соборі викликала небувалий піднесення духу, запал і ревність в усьому українському народі та саме в цьому сконкретизувала й зосередила потугу наших церковних і народних змагань. У створенні Патріархату віряни греко-католики і їх священнослужителі в діаспорі відчули якесь невлівиме поєднання сил, зміцнення народного духу, відчули піднесену й усугублену живучість своєї Церкви. Богослужіння, проповіді, збори, промови і листи, поширювані в ті роки, донесли високу ідею і до найзатишніших і найвіддаленіших хат і родин, вразили глибоко серце кожного віруючого українця. Мольби і благання, ухвали й рішення, прохання і звідомлення знаходили завжди сильний відгомін і на Архієпископських Синодах».

Під впливом цього владики УГКЦеркви звернулися 4 жовтня 1969 року окремим листом до папи Павла VI, щоб «Його Святість, на основі переданої: і влади, і доручення Другого Ватиканського Вселенського Собору, завершив створенням Патріархату нашу страждучу Церкву, як помісну в католицькій-вселенській Церкві, на зразок вже існуючих патріархатів». Дискусії, доведення, переконування і сподівання оживлювали увесь час очікування всього народу, але вони одержали, наразі, відмовну відповідь.

30 вересня 1971 р. папа Павло VI відкрив Третій з черги Синод владик Католицької Церкви в Сикстинській каплиці у Ватикані. На Синоді було біля 250 учасників-представників Римо-Католицької Церкви зі всього світу, в тому числі й 25 представників Східних Церков. УКЦеркву представляли: Блаженніший Верховний Архієпископ, митрополит і кардинал Йосиф, митрополит Максим Германюк (Канада), митрополит Амврозій Сенишин (США) і митрополит Стефан Коцішко (Карпато-Русинська Церква, США).

23-го жовтня, при обговоренні питання про справедливість у світі, в присутності Папи митрополит Йосиф Сліпий говорив про «справедливість» в лапках, яку переживає український народ і Українська Католицька Церква. Блаженніший зокрема сказав: «Жодна Церква, жоден нарід впродовж історії не переніс так багато несправедливості, скільки українці. Осягнувши незалежність на короткий час після Першої світової війни, скоро були поневолені комуністами, які в жорстокий спосіб знищили Українську Церкву - спочатку Православну, а з часом і Католицьку - і їх ніхто не боронить..».

Отець Іван Шевців констатує, як факт, що «від початку Першої світової війни українці, які в ті роки нараховували 54 мільйони осіб, втратили 10 мільйонів через голод, війну, релігійне переслідування. Советський режим знищив всі дієцезії, а Церква мусіла перейти в катакомби, щоб можна було відслужити Літургію та уділити вірним св. Тайни. Тисячі вірних і священників арештовано». Саме тоді впали з уст Блаженнішого знаменні слова-закид у сторону і папи і католиків у вільному західному світі: «Український нарід в обороні своєї християнської віри і за свою вірність Апостольській Столиці терпить переслідування, поклавши гори трупів і проливши ріки крові, **а ви - мовчите!**».

«Мовчите, а чому»??? Чому Українська Католицька Церква для церковної ватиканської дипломатії у повоєнний час взагалі стала невігідною? Справа в тому, що Ватикан став шукати тісніших зв'язків із советським режимом у Східній Європі. Він інтервенював при цьому на користь латинського обряду, але мовчав про шість мільйонів переслідуваних українців-католиків – прихильників Східного обряду. Коли патріарх Пімен на своїм Синоді уневажнив Унію українців з Римом, то ніхто з ватиканських делегатів там присутніх не запротестував. В комуністичній католицькій Польщі нічого не було зроблено, щоб півмільйона українців-католиків мали бодай якусь примітивну релігійну обслугу в своїм обряді. Три українські дієцезії в Польщі вже багато років не мають своїх єпископів. Втрачена Українська єпархія Церкви в Чехословаччині. Жодного українського священника не було допущено на названий вище Синод Католицької Церкви. Блаженнішого недвозначно змушували не говорити про стан його Церкви в Союзі з огляду на дипломатичні моменти відносин Ватикану з Москвою.

Проте владика Йосиф не був би собою, якби гостро не засудив на цьому Синоді Советський Союз за переслідування УКЦеркви, обездуховлення українського народу, за нівечення засадничих прав людини, за кроваву жорстокість. Для кожного промовця було визначено п'ять хвилин. Блаженніший зігнував визначений час – 5 хвилин - і ніхто не відважився і навіть не намагався якось його перервати. В гробовій тиші Синодальні Отці і папа Павло VI вислухали оскарження Блаженнішого десь протягом півгодини.

На жаль, сподівання на те, що своїм виступом митрополит розбудить Ватиканську Курію і вона зверне увагу на долю УГК Церкви не оправдались. Світова преса з датою 1-го листопада 1971 р. подала вістку про ще одну заборону папи Павла VI. Він заборонив 15-м владикам УКЦеркви (які приїхали на посвячення церкви св. Сергія і Вакха в Римі) відбутися черговий Синод своєї

Церкви та засудити Советський Союз за переслідування УКЦеркви. Ось до якого ворожого щодо українців вибрику вдався той, хто надто швидко за якісь там особливі заслуги вже значиться святим. Це не то що для Шептицького вже більше півстоліття відшукують скоріше не ознаки позитиву для беатифікації, а те, що давало б можливість затягувати цей процес аж до ста років. Такого рекорду роками щодо інших беатифікованих Ватикан певне не мав.

Преса інформувала однак, що, незважаючи на заборону, Синод все ж відбувся в Римі 31-го жовтня - 5-го листопада 1971 р. у строгій таємниці. В ньому взяли участь 16 владик із США, Канади, Західної Європи, Австралії, Аргентини, Югославії. Синод відбувся під проводом Блаженнішого Йосифа.

Повідомлення про роботу Синоду Католицької Церкви і виступ на ньому глави УКЦ митрополита Йосифа, а також про проведений в Римі Синод єпископів Греко-Католицької Церкви з часом з'явилося в пресі. Вона навіть ставила питання: Чи це означає новий бунт, чи нову схизму? Відповідаючи на це, отець Іван Шевців тоді у своїй статті написав: «Зовсім ні! Ні те, ні друге! Прелати Української Католицької Церкви виступають за порятунок і відновлення древнього права нашої Церкви на самоврядування, яке *було гарантоване їй статтями Унії Української Церкви з Римом в 1595 році і Декретом про Східні Церкви, прийнятим на II Ватиканському Соборі*. Як представники Української Нації та її Церкви у вільному світі, українські католицькі єпископи і кардинал Сліпий вимагають справедливості і волі для їхніх переслідуваних і поневолених братів в Україні... Що стосується самоврядування для Української Церкви, то єпископи вимагають не чогось іншого, як відновлення тих прав і привілеїв, якими користувалися в часі Унії з Римом тогочасний православний митрополит Київський та його Єпископський Синод. Здається, що Римські Папи тих далеких часів надавали цій Унії більшої ваги, ніж їхні сучасні наступники».

Пій XII був останнім Папою, який публічно, скажу образно, плакав над руїнами Української Католицької Церкви, немов Єремія, в Енцикліці «Всі Східні Церкви» в 1946 році (і то, як нам відомо, під тиском надісланого йому обурливого листа Іваном Шевцевим з приводу його документу «До народів Росії»). Визначну роль у відродженні цієї Церкви відіграв Папа Іван XXIII, який допоміг звільнити із Сибіру її митрополита Йосифа Сліпого. При цьому свою роль зіграв і вік митрополита. Москва думала, що він довго не протягне. Пізніше стало відомо, що Ватикан при звільненні взяв на себе навіть зобов'язання не допустити до того, щоб колишній в'язень турбував своєю діяльністю гонителів його Церкви.

Проте всі ці торги Москви з Ватиканом провалив сам владика. «Благородна Жертва» не вмерла. Йосиф Сліпий протягом 8 років після свого звільнення здійснив чудо. Він в 1968-1969 роках ще до обмежень його в цьому Ватиканською курією відвідав майже всі поселення українців у вільному світі, зібрав навколо себе розкидані по діаспорі осередки УГК Церкви, заснував і збудував Український Католицький Університет і прекрасний храм Святої Софії на виділеній мерією Риму великій ділянці землі, як там кажуть, на Бочеа. Автору розділу прийшлося жити в залишеній будівлі університету після

переїзду цієї установи до Львова. Проте мене, автора статті, турбує те, чому УГКЦерква не прагне освоїти ще залишені за нею величезні площі земельної римської ділянки, набутої Йосифом Сліпим, яку із-за їх невикористання римська мерія нібито прагне навіть повернути собі. Чому б не збудувати там паломницький центр з музеєм української греко-католицької діаспори? З музеєм Йосифа Сліпого, речі митрополита для якого зберіг отець Іван Музичка. Експонати були (я їх бачив), а чи збереглися вони після смерті отця Івана. Це – питання. Та й великий архів отця, який я мав йому допомогти розібрати під час спеціальної поїздки до Риму. Радилися і мали його передати в Київ до Бібліотеки ім. Вернадського. То ж думати і діяти треба! Освоєння територій на Бочча була б віддяка митрополиту Йосифу. Маю бажання ще раз відвідати Рим і перебути там в збудованому паломницькому центрі. Тут спішити треба, бо мені біля 80.

Окрім вище названого з розбудови УГКЦ в Римі, владика Йосиф також відновив в італійській столиці ще й стару церкву святих Сергія і Вакха, зробивши її парафіяльною церквою для української греко-католицької спільноти. Митрополита вітали як некоронованого монарха, Мойсея Української Нації з обох боків Залізної завіси.

Очевидним стало те, що Росії не до вподоби постали досягнення митрополита Йосифа з відродження УГКЦеркви, а водночас, як це не дивно, вони також не подобалися й «політикам» з Ватиканської курії. Вони знову виголошували старі російські і польські звинувачення на адресу українських католиків: «Українські католики зневажають Папу!», «Вони не слухаються Риму!», «Українці поривають з Римом!» і т. д. й т.п. Проте все це було явною неправдою! Українська Католицька Церква заплатила велику ціну, переважно кров'ю своїх Мучеників та Ісповідників (починаючи від св. Йосафата в 1623 році), за те, щоб діяти вільно у світі свого буття. Сам митрополит Йосиф Сліпий вважається Ісповідником Католицької Віри та єдності з Римом. УГКЦ варто почати процес беатифікації і його, бо ж він із-за несприйняття його Ватиканською курією, затягнеться, подібного Шептицьківському, на роки.

Незважаючи на різноманіття переслідувань, Українська Греко-Католицька Церква не вмерла! Вона в радянські роки жила і зростала навіть в катакомбах. Тут варто словом вдячності згадати тогочасну діяльність митрополита Володимира Стернюка.

У вигнанні в закордонні, у вільному світі, УГКЦ боролася не тільки за своє виживання, а й прагнула посилити свої позиції й підготувати себе для допомоги своїм дітям в Україні, коли настане той час. Саме про цю боротьбу у нас пишуть і говорять мало, а вона нагадує ту боротьбу за виживання, яку вели греко-католики і в комуністичні роки.

Нині складається збоку навіть враження, що Апостольська столиця ладна покинути УГКЦеркву як таку, яка не є корисною (у політичному плані) для торгу із Східними Церквами, тому що вона сподівається зрештою підписати якусь унію-союз із Московською Православною Церквою. Але ні Російська Православна, ні інші Церкви не бажають вести переговори про унію з Римом, поки наявні близькі до римських католиків Уніатські Церкви не будуть якимось

«ліквідовані» - чи то за допомогою переходу на латинський обряд, а чи ж «повернення» до Православної «Матері-Церкви». Здається, що навіть присилом до Києва такого нунція, як нинішній італієць Гуджеротті, Ватиканські політики готують ґрунт для задоволення означених московських претензій. Він навіть на окупованих Московією донецьких землях під час незрозумілого заїзду туди зустрічався там із владиками Московського Патріархату. Чи то так – час покаже, але метушня якась є. Зокрема й Гаванська, навздогінки проведена, зустріч папи із московським патріархом Кирилом, підписання при цьому ними декларації із явно антиунійними параграфами засвідчує. В УГКЦ нібито й сном і духом не знали, що їм папою підготовлений такий сюрприз. Але ж певне цей документ готувався не протягом одного дня, а заздалегідь і без інформування про це Українську Церкву. Кажуть, що його з'ява була для УГКЦ як грім з ясного неба. Берестейські Артикули не передбачали такої підлотки щодо українців з боку Апостольської Столиці...

За зразок можливого шляху реалізації задуму Москва в для неї ювілейному 2016 році була реклама т.зв. Львівський собор 1946 року, який нібито (на її переконання) плідно вирішив питання здолання уніатизму. Правда, при цьому Московська Патріархія була невдоволена тим, які при цьому оцінки собору 1946 року звучали і в світській українській пресі (взагалі у ЗМІ), і з боку українських греко-католиків.

Відомо, що ще 25 листопада – 5 грудня 1980 р. на своєму Синоді в Римі владики із УГКЦ засудили львівський псевдо-Собор 1946 року, оголосивши його неканонічним заходом. Зрозуміло, що Москва не змогла з цим погодитися. Московський патріарх Пімен написав тоді листа до Папи Івана Павла II з вимогою уневажити заяву Синоду греко-католицьких владик, погрожуючи зривом «єкуменічних» перемовин *Москва-Ватикан*. Пімен дослізно благав Папу «знайти в собі силу і виявити мудрість», щоб не допустити повернення відносин між Ватиканом і Москвою до рівня часу понтифікату Івана XXIII і прохав Папу «без зволікання розпочати такі дії, які не то що не додадуть вагомості тій Заяві владик УГКЦ, а й поставлять до відому інші Церкви про те, що Ваша Святість не благословляє і не сприяє вибраному українськими католицькими єпископами шляху щодо взаємин між нашими Церквами». Пімен дуже виразно ставить цю вимогу як ціну за продовження міжцерковного діалогу між Римом і Москвою. «Я переконаний, що тільки такі Ваші дії будуть в стані загоїти створене напружене становище», - наголосив Патріарх (Церква і Життя. – 1981.- 26 липня).

Папа Іван Павло II (благо, що вже він, а не Павло VI був понтифіком у Римі) дав обминаючу, дипломатичну відповідь, бо не міг відректися від УКЦеркви хоч би за її вірність Римові і терпіння її упродовж 400-літньої своєї історії всіх несправедливих і невдячних відносин до неї з боку римо-католиків. Проте, як це документально засвідчив той же отець Іван Шевців, все ж таки частина ватиканських бюрократів, москвофілів, кардиналів, зокрема Війо, Де Фістенберг, Віллебрандс, Рубін, Казаролі, Кассіді та ін., часто, всупереч здоровому глуздові й найелементарнішим засадам християнської любові та історичної справедливості, поза плечі і коштом УКЦеркви,

провадили «дипломатичні» торги з Москвою, готові були пожертвувати долею УКЦеркви заради нездійсного панування над світом двох взаємовиключаючих себе ідеологій: «Третього Риму» - православної Москви і католицького «Старого Риму». Свідченням цього можуть бути згадані вже «домовлення і заяви» в Баламанді (1993р.), згідно яких нібито недоцільним і зайвим, а то й шкідливим є повернення до УГКатолицької Церкви колишніх греко-католиків в Союзі, насильно переведених у московське православ'я у 1946 році Львівським псевдо-собором.

Спроби Ватикану налагодити стосунки з Московським Православ'ям за рахунок Української Католицької Церкви викликали постійне занепокоєння в українців-католиків зарубіжжя. Так, під час свого візиту до Москви 22 лютого 1971 року архієпископ Казаролі прагнув покращити долю 3,5 мільйонів католиків Латинського Обряду в Радянському Союзі, при цьому промовчавши про сумну долю 5 мільйонів католиків Українського Обряду. Подібно до нього в липні кардинал Віллебранд залишився глухим і промовчав, коли у його присутності щойно новообраний Патріарх Російської Православної Церкви Пімен оголосив Унію Української Католицької Церкви, підписану в 1596 році, неіснуючою. Таке ставлення ватиканських дипломатів до Української Католицької Церкви підняло хвилю обурення серед мільйонів українських католиків у вільному світі і підштовхнуло їх до протестів перед папою Павлом VI.

В минулому (а це повторяється й до нинішніх років вже XXI століття) було декілька спроб Ватикану заручитися дружбою з Російською Православною Церквою, але вони всі провалилися тому, що діяльність Російської Церкви залежна від політики Московської держави, яка поки ще не готова до цього, хоч Путін і мав зустріч з папою. До речі, запізнився на неї, що давало право Франциску скасувати це побачення. Але ж він ним не тільки не скористався, а більше того, як писала преса, навіть удостоїв російського фюрера ще й якоюсь нагородою. Нагородою? Так, певне було за що. А може то є аванс за щось?

Оскільки всі російські режими - минулі й теперішні - діють згідно однієї політичної мети російського імперіалізму: обманом захопити та оволодіти цілим світом, то гадаємо що саме це не дозволить російській владі налагодити добрі відносини з Католицькою Церквою.

Негативна, якщо не ворожа, політика Римської Курії щодо Української Греко-Католицької Церкви, а відтак безпардонне нехтування нею протягом десятків років конкретними побажаннями і мріями мільйонів вірян цієї Церкви (зокрема, про свій Патріархат) не знаходить якогось здоровоглуздового пояснення й обґрунтування. У мене, автора розділу, який не є вірянином УГКЦ, це викликає навіть певну зневагу до Апостольської столиці. Для мене вона постає не якась святиня, а всеціло світська інституція з її інтригами й утаємниченими ходами, як те має місце в державних структурах. Про ці свої негативні оцінки я неодноразово прямо говорив нунціям, зокрема й на наших вже шести конференціях циклу «Україна-Ватикан». То ж якщо перші з них ще при цьому запрошували мене до Нунціатури на різні там прийоми чи зустрічі, то пізніші (після Івана Юрковича) вже не із-за боязні, що об'їм (там при цьому

не надто щедрі: то, кажу, не як на прийомах у Патріарха Філарета, де матушка Варвара відбивну дає як лапоть), а з небажання чути постійно мої застереження-оцінки, вже не запрошують. Вільному воля, але й у цьому проглядається політика: Московська Церква тут, на цих прийомах присутня в повному наборі її владик і священників, різних служак УПЦ МП (навіть Васі Анісімова), а ось від власне не за назвою, а за сутнісною природою **Українських** Православних Церков – нікого. Нунції пояснюють мені це неканонічністю їх. То ж для них канонічною є та, яка обстоює необхідність повернення України в «русский мир», в Євроазійство, а не ті, які стоять на позиції незалежної України. Раджу нунціям: якщо не можете запросити останні, то взагалі не запрошуйте жодну, мотивуючи це питанням очікуваного їх поєднання. Після з'яви єдиної Православної Церкви будемо її запрошувати. Я не буваю на прийомах в Церкві Московського Патріархату. Певно із вдячності за прийоми до себе й ігнораж власне Українських Церков нунції користаються у свою чергу й запрошеннями Московської Церкви.

Пригадую, із яким остервенінням виступала проти приїзду в Україну Івана Павла II Московсько-Православна Церква. Тут і листи до Президента Л.Кучми з вимогами відмінити візит, і хресні ходи з гаслами «Геть фашиста з України!», і неучасть Предстоятеля цієї Церкви при зустрічі папи із Всеукраїнською Радою Церков і релігійних організацій, й багато іншого негативу. Нам, релігієзнавцям, прийшлося тоді у співпраці із отцями Іваном Дацьком, Теодозієм Янківим, єпископами ГКЦ проводити десятки спеціальних радіо- і телепередач, зорієнтованих на зняття скоєної УПЦ МП духовної напруги, протидії можливому організованому антиватиканському екстремізму. На зустріч із Понтифіком прийшли глави і Церкви Київського Патріархату, і Автокефальної Церкви, а Московська Церква надулася, не прийшла, бо ж, дивись, він приїхав без дозволу на її «канонічну територію». А ось на прийоми до Нунціатури представники цієї антиватиканської спільноти завжди спішають приходити і в немалій кількості. То ж нібито також є їхня канонічна територія. В нунціатурі цей підтекст певне не вловлюють, а тому нібито із гостинності запрошують «московських гостей». Тоді там відсутні запрошені від власне українських церков. Нунцій наголошує, що він їздив до українців на Донбас, а чому ж він не бачить дійсного українства православного світу, який діє близько біля нього в Києві. Чого він з цими українцями не спілкується, а їде на Донбас де співслужить із московсько-православними. Він там від них хоч слово чув із засудженням московської агресії? Мовчав... А ми, українці, кажемо: мовчанка – ознака згоди. Тут ближчими виявляються недруги українства, ті, хто пропагуючи концепцію Путіна-Кирила, тягне Україну в «русский мир», до знищення її державності, прикриває російську агресію байкою громадянської війни.

При зустрічах з нунціями я прямо наголошую на цій виявленій ними «гостинності» до московських православних, яких вони запрошують на різні свої прийоми, спростовую їх «обґрунтування» з ненадання УГКЦ статусу Патріархату, із затяжного півстолітнього зволікання процесу беатифікації Шептицького, зауважую на ігноруванні ними власне Українських

Православних Церков і всіляких підлабузництвах Риму перед Москвою, нагадую їм про церковну розпорошеність українського греко-католицизму і прагнення звести його до Галичанського загомінку та ін. Колеги кажуть: хто Вас буде любити, якщо ви в очі правду нунціям говорите. То ж Вас і не запрошують на прийоми. Я б на них ходив все ж із пізнавальною метою. Бо ж наголошують: скажи, хто є твій друг і я скажу, хто є ти. На прийомах буває Білоцерківський митрополит УПЦ МП Августин, той владики, який, виступаючи в Москві, заявив, що його Церква в Україні – то організація, яка «чекає команди». Якої і від кого? Може Ватикан союзником їй постане, якщо запрошують на урочистості Августина?

Я застерігаю владних римо-католиків, хай знають, що у всіх цих діях Ватиканських службовців виявляється зневага не тільки до УГКЦеркви, а й загалом до мого народу, навіть окремого вірянина зокрема. Українська Церква з доброю душею прийшла до Апостольської Столиці 420 років тому, а остання в особі своєї Курії вільно гендлює нею. Наша ГКЦерква мовчки сприймає це. Може потаємно й ні, є якась змова, але те не знаю. Ось і недавно було якесь послання єпископату УГКЦ Понтифіку, зміст якого нам невідомий, а ось відповідь папи на нього, яку я чув, охарактеризував би як *ля-ля*.

Мені боляче все це писати, навіть думати так, як пишу. Я на два місяці затягнув видрук цього числа «Українського релігієзнавства», бо ж хотів перегоріти. Проте ні – вибачити антиукраїнськість не можу, а водночас і підлабузництво цьому. Як на мене, вину за таку безхребетність українських греко-католиків у їх ставленні до зневаг себе Ватиканом несуть передусім мовчазливі владики Церкви, а в діаспорні роки - владики країн українських поселень, яким було ні холодно, ні жарко у своїх феодальних «єпархіальних князівствах» навіть тоді, коли *митрополит Йосиф вже наблизив Церкву до статусу Помісності*. Тут надто доречні такі слова Тараса про нас, беззубих і улесливих українців: «А братія мовчить собі, // Витріщивши очі...// Каже, може так і треба». Але Тарас зауважив, що *так не треба*. Він не мовчав. За царицю-чаплю довгоногу відслужив 10 років в пісках Приаралля. То ж не мовчіть: українська громадськість завжди Вас захистить. Ви не можете чомусь щось сказати Апостольській Столиці – скажемо ми, світські науковці, які відслідковують віковичну зневагу її опосередковано через польський корінь до українства. Прогляньте навіть в цьому контексті українську пісню: вона ж зневажливо ставиться до ляхів-колонізаторів.

І наголошення мною на вище сказаному - це не вияв якогось прагнення посварити Україну з Ватиканом, а прагнення спонукати його рахуватися з українцями і Україною. Ми – за доброзичливі і творчі відносини. Для нас у Ватикані сидять не якісь святі, а звичайні люди, з якими можна вести перемовини. Пригадую, як архієпископ Микола Етерович, займаючи там надто поважну посаду з керівництва єпископською службою, часу мав обмаль, але ж домовилися з ним серед ночі й провели ми, академічні релігієзнавці, і служби Ватиканської курії наукову конференцію прямо в мерії Риму. Одержуємо листи від недавнього нунція Івана Юрковича, що є також виявом поваги до нас, визнання наших сприятливих відносин в роки його перебування в Києві.

Все це свідчить про нашу зацікавленість в дружніх і творчих відносинах України з Ватиканом, 25-річчя встановлення яких будемо відзначати в 2017 році - може проведенням чергової конференції циклу «Україна-Ватикан», а може якимсь іншим заходом всеукраїнського масштабу. Підготуємо спеціальний лист папі з приводу історії ставлення Ватикану до України. Вже пройшло два місяці від вище написаних слів, а відтак засвідчую, що заявлена чергова конференція «Україна-Ватикан» не відбулася. З ким говорити?

В книзі «З Богом і Україною в серці» отець Іван Шевців документально засвідчує те, як Ватикан нехтував тими правами, які були визнані ним за Українською Церквою Артикулами Берестейської Унії. Але ж якщо угода не визнається, нею нехтують, то її розривають. То ж чи довго Ватикан ще буде її нехтувати і на скільки ще років вистачить в українців-католиків змоги терпіти це фактичне знущання? Був би я в цій Церкві, то не пригинався б, а виявив свою гординю. Але ж на такі дії гідності ладні православні, а серед греко-католиків таких чомусь знаємо мало, хіба що знаємо, що був таким Мойсей Церкви митрополит Йосиф. Він правду говорив папам прямо в очі! Але про це чомусь мало пишуть. Більше про роки його як «в'язня Москви», роки приниження. Владика відмовився від різних пропозицій його можливої діяльності на свободі, які б возвеличували його особу, бо ж не погоджувався на будь-які подачки ворогів його народу, його Церкви. В Римі він був гордий, а через нього свою нескореність виявляла й Греко-Католицька Церква.

Чогось вірю в те, що не всі й в УГКЦеркві нині сприймають спокійно відмови Римських пап і в наданні Патріархату і в, назвемо так, Шептицьківських зволіканнях, їх налаштованість проти уніатизму, незасудження російського агресора і сприйняття стану на Сході України як внутрішньої суперечки, а відтак братовбивчих відносин, громадянської війни. Багато й інших «гріхів» значаться за ними – минулих років і сьогодення. Якщо керівництво Церкви Українських греко-католиків виявляє якусь поступливість в очікуванні того, що зрештою Ватикан колись *проснеться* для України і її Церкви, *проснеться* з тим, що, як свого часу сказав Папа Іван Павло II, є «в його голові» і не занесуть знову цю нову «голову» в крипту, то з боку деяких владик, а більше – священнослужителів і мирян УГКЦеркви, як те вони кажуть нам «поза спиною» керівництва своєї Церкви, ми чуємо висловлені ними словесні невдоволення Апостольською Столицею, її прагненнями не допустити Помістність статусу Церкви греко-католиків. Гадаємо, що ці невдоволення зрештою колись можуть вибухнути в іншій, вже явно не очікуваній для Апостольської столиці протестно вираженій формі. Наші Майдани – цьому урок! Хто чекав, що українці проснуться і навіть ладні «тіло й душу ... положим за нашу свободу». В масі своїй серед майданівців були греко-католики. То ж протестний дух у них живе. Я був здивований тим, що в україно-карпатських районах віряни після силою нав'язаного їм Львівським псевдо-собором 1946 року православ'я залишилися в ньому навіть після того, як греко-католики одержали право на відтворення тут своєї Церкви: католицизм їх в багатьох парафіях не привабив певне із-за того гендлювання, до якого вдається Апостольська столиця щодо нашої Греко-Католицької Церкви. Римо-

католики і в діаспорі українській у США й Канаді греко-католиків «зробили» православними. Водночас з цим, всупереч Москві, православні проголосили свій Київський Патріархат. Автору статті прийшлося взяти активну участь в цьому процесі.

Особливе вболівання і невдоволення віряни УГКЦеркви діаспори виявляли щодо зневажливих форм відношенням Римської Курії до митрополита Йосифа та рішень її Синоду, до заборон вільно проводити Синоди і навіть явного прагнення звести їх до рівня єпископських конференцій латинської Церкви. Мало місце, всупереч традиції, настановлювати на єпархії владик без відома Блаженнішого Верховного Архієпископа і його Синоду, включення єпархій УГКЦ в латинські митрополії і т.п. Цим нехтувалися давні права Української Помісної Церкви, визнані за нею в часі Берестейської Унії, яку прагнуть із-за цього взагалі заперечити. Таке трактування УГКЦеркви та її першоієрарха в роки предстоятельства Йосифа Римською Курією з великим болем сприймалося її вірянами і нині сприймається з якимсь непорозумінням, від'ємно впливає на їхню віру і релігійне життя. То ж і в цьому Йосиф Сліпий виявив свій характер і вірність Артикулам Берестейської унії, коли відкликав призначення Папою і Римською курією митрополитом Філадельфійським Мирослава Любачівського і здійснив це у свій спосіб. Він всупереч Ватикану висвятив у єпископи отців Гузара, Хому... Іван Музичка - вірний римчук – відмовився.

Священнослужителям УГКЦеркви підчас тяжко зрозуміти цю якусь позакулісно утаємничену Східну політику Римської Курії. Певне непорозуміння викликало у вірян УПЦеркви зокрема те, що, ставши після смерті митрополита Йосифа її главою, непомітний до того владика (часто кажуть – підсунутий Ватиканом) Мирослав Любачівський раптом виразно під час своєї першої проповіді заборонив вживати, як те дозволяв Сліпий, не тільки титул «патріарх», а й навіть «верховний архієпископ» і «митрополит». Він сказав дослівно: «На св. Літургії треба споминати лише: «Блаженніший Архієпископ і митрополит Кир Йосиф... І на тому крапка й не має і не сміє бути більше розмови про це». На такі слова владика залишив ще й спосіб писання листів йому. Як згадував о. Іваан Шевців, «на мій перший лист у цій справі зі словами-застереженнями, що цей титул Блаженніший Йосиф собі не присвоїв, він йому наданий святішим Отцем, відповідь владика Мирослава звучала: «Справа споминання ієрархії є визначена Літургіконом, виданим з благословення св. Апостольського Престолу в Римі, і поданих там приписів, яких мусимо всі дотримуватися. Зрештою, тут на допомогу йде нам право й тисячорічна наша традиція»(!?). Коли ж для мене це не була відповідь єпископа на порушене питання і я, - пише отець Шевців, - ще раз написав, то не отримав відповідь на мій лист від владика, а від його секретаря Дзвоника. Він писав: «Немає в нашій літургійній традиції титулу Верховний Архієпископ. Це є адміністративний титул.». Ось маєте відповідь. Тоді варто себе спитати: «А що ж тоді робити з такими адміністративними титулами як Папа Римський, Митрополит, Патріарх?». Видно ж відразу, що у цих відповідях немає доброї

волі, бо не відповідають, як каже серце й розум, а шукають викрутасів, щоб правди не сприйняти. Інакше пояснити це не можу.

Але все ж таки цікаво знати, хто заборонив уживати титул *Верховний*, владики Мирослав не пояснив. Для нього не існує *Верховний*. Чому? Відповідь може бути потрійна: або сам, на свою власну відповідальність, у своїй римській ревності хоче показатися більше папським, як сам Папа, щоб приподобатися всім ворогам Блаженнішого і його ідеалів; або ж промосковські римські урядовці секретно наказали уникати цього титулу, бо він їх в'яже й зобов'язує; або є ще третя розв'язка, що владики-«законники» зійшлися враз з деякими ченцями та й рішили не поминати «Верховний», а його заступити іншим, щось у роді первоієрарх, а чи ж взагалі пропускати. *Первоієрарх* - це звучить щось як патріарх, а ще коли вірні недочувають, а владики чи священники невиразно щось проголосить, то може й видатись навіть як *патріарх*. І буде спокій і Божий Люд задоволиться.

Подібні заборони щодо титулів чуємо нібито і від нинішнього глави Церкви. Може є якась інша причина в заборонах Мирослава і Святослава (при Гузарі такого не було) - не знаю. Це обов'язок владики відповісти. Бо ж думаю, що знає, чому не поминає й іншим забороняє. Бо це вже явний непослух Папі. Він надав чи пригадав про цей титул Києво-Галицького митрополита й сам вживає, а тут наразі якась заборона, навіть уже непослухом пахне». Тоді як поводитися із Артикулами Берестейської унії?

До яких тільки казусів не доходило у відносинах Апостольської столиці, її курії з УГКЦерквою, то те мало хто знає. Можливо, що не всі форми вияву цих відносин були відомі навіть папам. Так, Ватикан в особі кардинала Війо забороняв владикам УКЦ брати участь у Синодах, які скликав Блаженніший Йосиф. Але, знаючи те, що єпископи на його запрошення на Синод чи Архієрейський собор не приїдуть і щоб до певної міри перехитрити Курію та обійти формальні заборони скликати на ці заходи владик, Блаженніший використовував нагоди для неформального з'їзду останніх, наприклад, на Євхаристійні Конгреси і т.п. Мета цього - зібрати там їх разом і зробити спільну нараду та прийняти якесь рішення на користь УГКЦеркви. Так, наприклад, було на Євхаристійнім Конгресі у Ванкувері (Канада), на конгресах в Австралії, США та ін. Проте й такої нагоди деякі греко-католицькі єпископи з діаспорних поселень уникали, а на своє оправдання знаходили якісь явно неповажні причини, прагнучи при цьому винуватим за неполадки в Церкві скинути на її Главу - Блаженнішого Йосифа. Вони ще користалися аргументом Ватиканської Курії - не може в одного народу існувати дві католицькі Церкви.

Дехто може дивуватися: «Як це так, Блаженніший Отець Йосиф жив у Ватикані і був кардиналом, то чому не міг їхати коли і куди хотів?» Був кардиналом і жив у Ватикані? Так. Але кардинальство для нього виявилось ***хитро підлаштованою Апостольською курією ловушкою***. Знаючи це, я у цій своїй статті митрополита Йосифа ніде не йменую кардиналом. Знаємо, що щоб їхати за кордони Італії, як кардинал - наче міністр Ватиканської держави і представник папи, Блаженніший мусів мати уповноваження-дозвіл - візу на виїзд і на таку репрезентацію, щоб за кордоном його трактували як папського

представника і, як такому, віддавали належні державні гонори-почесті, яких, знаємо, Блаженніший не хотів, не любив і всіляко уникав. А до цього були потрібні ще й попередні дипломатичні домовлення між папськими делегатами і урядами відповідних держав про його приїзд, точна програма візиту і т.ін. Наприклад, коли Блаженніший у 1968 р., приїхав до Австралії, то поліція весь час ескортувала його подорож, куди б він не їздив, і ставила сторожу, аж поки він не виїхав з Австралії. Розуміється, це коштвна річ для держави, а тому Ватикан не радо дивився на такі поїздки і не надавав їх. А тим більше знаючи українського кардинала, який цими своїми поїздками в першу чергу робив свою національну, українську політику, яка була не до вподоби Апостольській столиці.

До того ж, це не подобалося і нашим явним ворогам, зокрема москалям і комуністичному урядові в Москві, а заодно й московському патріархові, та йшло на нерви ватиканським бюрократам... Тому-то дозволи на поїздки Блаженнішому у Ватикані не радо давали, а частіше взагалі не надавали. Відтак він мусів часом «крутити-хитрити», щоб вирватись із ватиканських мурів на вільний світ. Так було і в 1976 р. з виїздом до США на Євхаристійний Конгрес у Філадельфії і т.п.

Щоб наш читач зрозумів, чому Блаженніший мусів «крутити чи хитрувати», щоб виїхати за границю, треба знати римську ментальність - респект до закону, що його треба зберегти. Якщо ж ти знайдеш спосіб, щоб закон обійти, не порушивши його, то твоє щастя і гріха немає в тому. Тож і Блаженніший, не маючи дозволу на скликання Синоду владик, щоб спільно з ними вирішити якісь справи УКЦеркви, вдавався до «хитроців»: їхав на Міжнародний Екуменічний Конгрес чи на щось інше, туди з'їжджалися українські владика (бо це їм ніхто не міг заборонити) і при тій нагоді вирішували церковні справи.

Водночас звернемо увагу й на те, що владика УГКЦеркви поселень, замість того, щоб мати співчуття і порозуміння зі своїм прибулим із московського заслання Предстоятелем, виручати його вже із «ватиканської неволі», у своїй зневазі до митрополита, у прагненні хоч якось його принизити, знеславити й обдурити, вдавалися при цьому до різних викрутасів, обманів, непослухів. Про те, як підступно на угоду Східній Конгрегації у своїй загорделивості діяли деякі єпархіальні князьки проти Блаженнішого Йосифа, свідчить лист єпископа Андрія Сапеляка до нього з аргентинського Буенос-Айреса від 8 квітня 1975 року. «Ваша Емінінціє Блаженніший Владико! Цьогорічне спільне великоднє послання додало нові та небезпечні ускладнення в Українській Католицькій Церкві. Мимо того, що загал українських Владик рішуче відмовився признати Вас своїм Патріархом у спільному різдвяному посланні тільки тому, що це мало статись без порозуміння зі Святішим Отцем, то Ваше Блаженство скористали з одобреного владиками спільного великоднього послання, в якому був тільки Ваш підпис «Йосиф», щоб відтак в остаточній редакції послання самовільно, проти волі загалу українських владик, додати титул «Патріарха».

Окрім цього Ваше Блаженство відверто порушують у засадничих справах верховну власть Римського Архієрея; зовсім не числяться з голосом великої більшості українських владик, та відверто діють проти їхньої волі. Одним словом - насильство стало постійним знаряддям правління з боку Вашого Блаженства.

Особливо цими двома останніми потягненнями Ваше Блаженство унеможливили українським владикам відбувати свої синодальні наради, які могли б очолювати і проводити Ваше Блаженство, аж доки Св. Отець не одобрить своєю верховною властю, згідно з приписами II Ватиканського Собору, присвоєного собі Вашим Блаженством титулу «Патріарха» і доки усі поставлені Святішим Отцем українські єпископи силою папської номінації не входитимуть як повноправні члени Української католицької ієрархії.

Таке незвичайно ускладнене положення, спричинене цьогорічним спільним великоднім посланням, стримує українських владик від участі в запланованій українській прощі до Риму в місяці липні з нагоди Ювілейного Святого Року. Бо серед таких складних обставин заплановані ювілейні торжества замість замирення могли б стати нагодою до пристрасних подій, що уже мали місце у Філядельфії, а зараз могли б відбутися у Вічному місті Римі, з нагоди Святого Року, перед очима усього світу.

Стає самозрозумілим, що не будемо більше писати на віддаль спільних послань, бо майже кожне з них приносить непорозуміння, замішання, а то й небезпеку зі шкодою для Української Церкви. А це тому, що не маємо змоги спільно одобрити і формально підписати остаточно одобрених текстів послань.

Я щиро вірю, що Пресвята Богородиця, Мати Христової Церкви та особлива Покровителька Української Католицької Церкви допоможе нам, владикам, щасливо вийти з такого ускладненого положення, та що в цьому Святому році усі українські вірні відчують в особливий спосіб, що наш одинокий рятунок, який Христос нам подає - це верховна власть Апостола Петра. У ній і на ній ми закріпимо нашу Єдність і при помочі цієї верховної власті Петра ми завершимо нашу Українську Католицьку Церкву Патріархатом.

Відновлюю Вашому Блаженству мої великодні побажання і запевняю про наші постійні молитви. Відданий Вашому Блаженству у Христі Ісусі: Андрій, єпископ українців в Аргентині».

Так діяв той, хто при цьому був Секретарем Синоду УГКЦеркви. Здавалося б... Але Андрій подеколи навіть заохочував єпархіальних владик не приїздити на Архієрейські Собори. Ніщо не забувається, владико, хоч і заховалися Ви десь в Придніпров'ї!

Прочитавши лист владика Андрія, отець Шевців написав на його тексті: «Оце приклад нашого браку почуття бути собою, бажати великого для своєї Церкви. Грецькі, а радше візантійські патріархи, також боролися за визнання свого титулу з боку Риму. Вони витворили Звичаєве право: народ і єпископи називали Главу своєї Церкви Патріархом, з часом він сам вживав того титулу і зрештою в Римі з тим погодилися. А в нас? Ми дуже маленькі. Ми не вміємо і не хочемо бути собою! *Лист владика Сапеляка - це ще одне свідчення малечі й крутійства-фарисейства* деяких наших владик у справі Патріархату».

Характерно, що видрукувавши вже в незалежній Україні книгу з історії Греко-Католицької Церкви, єпископ Андрій вужом обходить той період боротьби за Патріарший устрій Церкви, який започаткував Патріарх Йосиф, нічого вже не говорить про той гнівний і принизливий свій лист до глави УГКЦ, зрив ним визнання за УГКЦ статусу Патріархату. Таких осіб російський байкар Крилов оцінював так: «Ай Моська! Знать она сильна, коль лаєт на Слона!».

Переїхавши в Україну і скориставшись плодами тієї боротьби за її свободу і незалежність, яку вів і Патріарх Йосиф Сліпий, поселившись чомусь на Січеславщині, владики Сапеляк діє так, нібито ніякої його вини немає в тому, що до цього часу УГКЦ не має патріаршого статусу. **Підтримай в ті роки Блаженнішого – і Патріархат був би!**

Читаєш збережені і видрукувані отцем Шевцівим документи про діяльність Йосифа Сліпого, зорієнтовану на Патріархат і Помісність УГКЦ в римський період його життя, а заодно про протидію цьому єпископів Церкви, й думаєш: як ці особи нині можуть дивитися в очі тим, хто у в'язницях-таборах зберігав вірність своїй Церкві, коли за зраду цієї ідеї, зраду своєї Церкви можна було тут же одержати не тільки свободу, а й ще якесь місце в церковній структурі Московського Патріархату? Як міг, скажімо, зустрічатися, не позичивши очі у Сірка, єпископ Сапеляк із єпископом Вороновським?

Готуючи книгу «Релігія і Церква в українській діаспорі» з десятитомника «Історія релігії в Україні», я, упорядник цієї книги і водночас головний редактор десятитомника, зіткнувся з тим фактом, що про історію єпархій УКЦ в Канаді, США, Бразилії чомусь ніхто не зголошується написати тексти. Раніше думав, що в цьому не матиму якихось проблем, що ці історії будуть написані першими. Але, готуючи цю книгу до друку, зрозумів, що певне й писати щось особливе тим регіонам мені було нічого. Єпарх по-ремісничому виконував свої обов'язки, не виявляв якихось особливих ініціатив, життя їх протікало сонно. Не було центрального церковного офісу, який вимагав би відраховувати якісь кошти на його утримання і фінансування тих заходів, які він ініціює й проводить: «Тишь да гладь и Божья благодать». А коли Йосиф відродив центр Церкви, то цьому «феодалу» вже шкода було якихось грошових відрахувань на його утримання, розбудову Українського Католицького університету тощо.

З книг-видруків Івана Шевціва видно, що політика Священної Конгрегації Східних Церков постійно характеризується явним чи прихованим наступом на українство. Але при цьому лише українці-католики Австралії не виявляли телячу відданість Ватиканській Курії, не замовчували її ганебні дії щодо українців і їх Церкви, оперуючи при цьому постійно конкретними фактами. Свідченням цього є й грудневий 1982 року лист-протест Об'єднання Українських Католицьких Організацій Австралії, написаний до префекта Священної Конгрегації Східних Церков Владислава Рубіна, спричинений його листом до владик УКЦ. В ньому кардинал оспорує Послання глави Української Католицької Помісної Церкви Блаженнішого Патріарха Йосифа з нагоди його 90-тиліття 15 лютого 1982 року. ОУКОА вважає, що В.Рубін кидає безпідставні закиди та інсинуації щодо намірів і висловів Йосифа Сліпого у його Посланні.

Саме тому своїми заявами він «викликав хвилю обурення серед вірних Української Католицької Церкви. «У Вашому листі Ви, - говориться в листі-протесті, - відважуєтеся робити закид, що згадане Послання Блаженнішого Патріарха може спричинити серед вірних нашої Церкви якесь «замішання і роз'єднання»». А сталось навпаки! – наголошують українці-католики Австралії. - Саме Ваш лист і Ваші необгрунтовані закиди та інсинуації і викривлення намірів Блаженнішого Отця Йосифа в його Посланні-Тестаменті, вже викликав серед наших вірних неспокій і замішання, невдоволення, а то й обурення супроти Вас і Ватиканської Курії».

Автори листа зазначають: «Нас дивує і болить, що таке замішання і роз'єднання серед нас робите саме Ви, емінінціє, уродженець Галицької Землі, на якій Ваш батько і Ваші предки вірмени, подібно, як і поляки, впродовж століть знаходили притулок, хліб і достаток, та які повинні більше, ніж інші народи, розуміти долю українського народу та бути бодай вдячними за хліб-сіль, якими так щедро годувала вас усіх наша Українська Земля!

У Вашому листі, Емінінціє, Ви вдесьте пригадуєте, що Римська Курія не визнає Українського Патріархату, ані титулу Патріарха, - прийнятого Блаженнішим Отцем Йосифом, главою Української Католицької Церкви на загальне бажання і вимогу вірних, духовенства та ієрархії тієї Церкви. Така опозиція Римської Апостольської Столиці до Помісності й самоврядування окремих національних Церков, зокрема Східніх, не є новиною в історії Католицької Церкви. Пригадати б хоча змагання за патріарший титул і таку ж юрисдикцію Константинопольського патріарха Анатолія та невизнання Римською Церквою 28-го канону Халкедонського Собору».

«Нам дивно й до смерті боляче, - продовжують члени ОУКОА, - що Українська Католицька Церква, яка дала свідчення свого співтерпіння з Христом і єдності з Римською Апостольською Столицею, поклала «гори трупів і пролила ріки крові» (за висловом Блаженнішого Патріарха Йосифа), в очах Римської Апостольської Столиці по-сьогодні не удостоїлася визнання її помісності і патріаршого титулу прямо тому, що таке визнання не йде по лінії політичних інтересів Москви і Польщі. Ми свідомі того, що негативна настанова Москви й Варшави і така ж настанова й потягнення Священної Конгрегації для Східніх Церков, зокрема політичні махінації Секретаря Стану Апостольської Столиці кардинала Казаролі супроти нашої Церкви і патріархату, це є наслідки Східної політики (Ostpolitik) Ватикану, щоб задобрити московського «медведя» й купити собі й польському народові ласку того «медведя» коштом українського народу і його Церкви. Хіба ви всі, в Римі, настільки наївні й думаєте, що вам це пощастить досягнути? І то коштом слабшого? Чи ви там, у Римі, є свідомі тієї кривди, яку ви робите нашій Церкві та ідеї З'єдинення Українських Церков вашими «єкуменічними діалогами» й потуранням церковній і політичній Москві? І ви хочете, щоб ми мовчали? Хіба ви не знаєте, що впродовж останніх тисячі літ Україна стоїть на грані двох світів - Сходу й Заходу, як заборолла християнства та європейської цивілізації і культури перед азійськими ордами монголів, москалів і т.п.?

За нашими плечима Ви, католики латинського обряду в Польщі й на Заході Європи, благоденствували тоді, коли Україна кривавилась у нерівній боротьбі з Азією, часто, дістаючи ніж у плечі від сусідньої, християнсько-католицької Польщі. Що ж, сьогодні Україна впала в тій нерівній боротьбі, а роль бути заборолом Європи перед Московською Азією впала на плечі Польщі, Польської Церкви і Польського народу. Дай, Боже, щоб Польща ту роль сповнила! А заки це станеться, то ми - Президія Ради Українських Католицьких Організацій - від імені всіх членів нашого Об'єднання, а то й всіх мирян Української Католицької Церкви, оцим листом **ПРОТЕСТУЄМО** проти Вашого особистого і Східної Конгрегації вмішування в наші церковні справи, зокрема **ОСУДЖУЄМО** Ваш згаданий лист як образливий і кривдячий для глави нашої Церкви Блаженнішого Патріарха Йосифа, кардинала Римської Церкви, Ісповідника за св. Віру, довголітнього в'язня-каторжника московських тюрем і таборів праці за його і нашої Церкви вірність Апостольській Столиці в Римі й для Українського народу взагалі.

Ми рівночасно домагаємося сатисфакції у формі публічного відклику-спростовання Вашого згаданого листа і перепрохання для найдостойнішої особи їх Святості Патріарха Йосифа - глави Української Католицької Помісної Церкви й нашого релігійного і національного Мойсея, та направи завданої йому і нашій Церкві кривди, яку Ви, емінінціє, спричинили своїм згаданим листом. Інакше усі історичні консеквенції того Вашого листа перед Богом та історією впадуть на Вас, емінінціє! Ще раз і ще раз просимо Вас, емінінціє, і всіх інших представників Римської Курії: не ображайте і не кривдьте нас і нашої Церкви тільки тому, що ми сьогодні слабші, бо доля окремих людей і народів - в руках Божих, бо «Ще не вмерла Україна!» Залишаємось з християнським привітом».

Надто вдалою є оцінка Іваном Шевцівим цього листа ОУКОА. Він написав: «На жаль і цей наш лист - «тренос - плач» - залишився без відповіді, а кардинал В.Рубін з часом опинився у психіатричній лікарні, звідки пішов на Суд Божий». Слава Богу, що він вчасно забирає тих, хто колодою лежить на дорозі Українського народу до його дійсної свободи. А може в цих мовчанках Ватикану папи постають саме у їх сутності. Наш Тарас то ж образно про них написав: «А на Апостольським престолі чернець... *Людською кровію торгує*».

Я, автор цього розділу, наголосив би на тому, що лише змінивши адресата листа, а то й адресувавши його за змістом й нинішньому папі, висловлене вище обурення австралійських греко-католиків, очолюване тоді єпископом Іваном Прашком, звучатиме актуально. І не лише щодо Патріаршого статусу УГКЦ, а й щодо беатифікації не тільки митрополита Андрея Шептицького, а й того ж Ісповідника віри Йосифа Сліпого. Під час приїзду в Україну Іван Павло II проголосив блаженними до трьох десятків тих, хто здоров'я і життя віддали за вірність Церкві Петра. А хіба менше від них страждав владика Йосиф. Глава Церкви був першим серед цих новомучеників. Бог уберіг його від смерті в таборах ГУЛАГу, бо він був ще потрібний для відродження і спасіння Української Греко-Католицької Церкви, що він й зробив на схилі років свого життя. Лише за останнє він мав би бути беатифікованим. Павла VI фактично ні за що висвятили, а тут така неймовірна священна вдача.

Складається враження, що в Апостольській Столиці подвигу Йосифа Сліпого були не раді, якщо його не побачили й належно не оцінили. Курія Ватиканська жила вже у сподіванні, що всі діаспорні єпархії українські відкинуть від себе свою належність до Східного обряду (дивись, їх вже й не називали греко-католицькими), стануть римо-католицькою структурою. Але сподівання із-за повернення митрополита Йосифа до своєї Церкви не здійснилися: УГКЦ Церква ожила, організувалася, а вже в незалежній Україні набула повноти свого буття, такої повноти, на яку виявилися нездатними інші церковні спільноти в країні.

Думка про відсутність турботи з боку ватиканських функціонерів до долі УГКЦ, нехтування її правом на Патріархат і водночас виставляння її як предмет торгу у перемовинах з Московською Патріархією проходить через низку документів-засвідчень цього, видрукуваних отцем Шевцівим у його книгах, в збережених ним архівних рукописах. Ми не можемо їх тут всі прореферувати, бо ж їх було чимало. Але ознайомлення із тими, які попали в моє поле зору, засвідчує, що в них звучить біль за становище в УГКЦ в діаспорі, біль за братів по вірі, які зазнавали гонінь в Україні, біль за ту грішливу гру, до якої вдається Ватиканська курія, нехтуючи надання патріаршого статусу УГКЦ і водночас виставляючи цю Церкву на торги у своїх перемовинах з Московським Патріархатом.

При цьому більшість документів утримують явне невдоволення українських католиків насамперед Ватиканськими службами, окремими кардиналами, а зрештою вже й папами Римськими (особливо Павлом VI): «Ми всі обурені нахабністю москаля і занепокоєні непевною поведінкою Римської Курії в цій важній для нас справі...»; «Для нас дивним і незрозумілим є факт...»; «Яке мають право представники Римської Курії промовчувати і легковажити рішення Синоду владик Помісної Української Католицької Церкви...»; «Якщо Папа має право любити і боронити свій польський нарід, то чому саме таке право - боронити добро Українського Народу і Його Церкви - заперечується владикам Помісної Української Католицької Церкви? Хіба й тут аплікується якась подвійна мораль?»; «Взагалі ми не можемо зрозуміти, яким правом у діалозі Москва - Ватикан говориться про нас, про наш Український Нарід і про нашу Помісну Українську Католицьку Церкву, без нас, без порозуміння з Главою тієї Церкви Патріархом Йосифом і Його Синодом владик?»; «Хіба в Римі не знають про мрію московських царів і попів, що «Москва - Третій Рим?!»; «Сьогодні вже чути московський рев: «Давай Варшаву!» Завтра почуємо московське: «Давай Рим!» І що тоді?».

Ці заклики ой як актуально звучать нині, коли Московський патріарх на советських руїнах прагне утвердити якийсь «русский мир» - ідеологічне підґрунтя тієї Євроазійської імперії, за вибудову якої береться і бореться В.Путін, розв'язавши війну з Україною. Шкода, що сліпими щодо останнього виявився папа Франциск і його посол в Україні Гуджеротті. Для них не існує загарбання Москвою Криму, а на нашому Сході Україна має нібито громадянську війну. Судження ці папи і нунція співзвучні із фашистськими міркуваннями Путіна (хіба що вони висловлені дещо іншими словами). При цьому нунцій себе антиукраїнськи поводить в тому, що фактично визнає

сепаратистську владу ДНР/ЛНР, якщо вступає з її представниками у спілкування, одержує від неї сприяння при своїх поїздках по окупованих московськими загарбниками українських теренах. Його мирозакличні судження і візити на окуповані російськими вояками території, повторюся, є явно антиукраїнськими: вони нехтують ті оцінки, які дають подіям на Сході владні органи України, лідери багатьох країн світу, українські конфесії. Нунцій своєю поїздкою підспівує терористам-сепаратистам. Їх самозвані органи влади, як це відзначила одна із депутаток Верховної Ради в її інтерв'ю на телебаченні (не вловив прізвище) і паралельно задемонстрорвані екадри, дають йому можливість на присутність поруч із московсько-православними владиками в акті благословення бойовиків. Беззуба українська влада спокійно сприймає це, замість того, щоб поговорити з ним так, як і з послом Німеччини, який висловився про можливість виборів на підконтрольних промосковським сепаратистам територіям. Користаючись формальною логікою, пан Гуджеротті заявляє, що він поїхав спілкуватися з українцями. Якщо він, як італієць за національністю, є сином країни, яка породила фашиста Мусоліні, тих вояків, які в роки Другої світової топтали й нашу землю, нищили мій народ, вбили мого батька, брата і дядю, то може, користуючим методом використання нунцієм формальної логіки, він є симпатиком цього фашиста-італійця як свого земляка, особи однієї національності, зрештою може тому й виявляє якусь податливість до прибічників московського фашизму з спільнот Церкви, яку Путін назвав «Русская Православная Церковь в Украине». Чомусь у своєму виправданні на звинувачення професоркою Людмилою Филипович у підспівуванні терористам Гуджеротті наголошує на своїх спілкуваннях із вірянами-католиками й замовчує при цьому про спілкування із діючим там ворожим щодо українства московським православ'ями і представниками сепаратистської влади. Нібито цього й не було! Певне робота доцентом університету все ж була ближче до снаги Гуджеротті, ніж дипломатична діяльність. *До такого неукраїнства не вдавалися його попередники в Україні.*

Вдаючись до постійної критики Ватиканської Курії за її неприйнятну для власне українських католиків діяльність, часто цитований мною богослов Іван Шевців при цьому закликав **не сприймати її як «заклик до бунту чи апостазії»**. Таку діяльність він пояснював наявністю в цих людей «іншої від нашої української, слов'янської ментальності і настановами до життя та навіть до Бога». І далі: «Унія 1596 року нашої Київської Церкви з Римом нам дуже багато допомогла. Завдяки нашим зв'язкам з Римом у нас витворилась особлива духовість, як синтеза двох культур - латино-європейської і візантійсько-слов'янської. Завдяки нашій Церкві, Галичина стала духовним, а то й політичним П'ємонтом України».

Хоч як критично ми б не ставилися до Риму-Ватикану за те, що нас там мало розуміють і належно нам не допомагають, але нам треба визнати (як позитивне) той факт, що саме «наша приналежність до Католицької Церкви впродовж століть допомогла нам вдержувати обрядову окремішність від католиків латинського обряду, а це, в свою чергу, допомагало нам вдержувати й утверджувати нашу національну свідомість та ідентичність, а разом в'язало

нас із Європою і допомагало користати і збагачувати себе її культурними здобутками».

«Вже сам той факт, що наші селяни своєю релігійно-обрядовою приналежністю до Греко-Католицької Церкви підкреслювали свою національну відрубність від сусідів, поляків і москалів,- наголошує І.Шевців,- свідчить про позитив Унії в національній площині. Не так воно було у Східній Україні, де наші ж батюшки і матушки, хоч і українського роду, були остосю і рушіями московського духу та обрядовщини серед нашого народу. Наслідки московського закабалення української душі при допомозі наших же батюшок московського виховання збираємо сьогодні при виборі нардепів до Верховної Ради, президента і т.п. На жаль, упродовж політичної унії України з Москвою (1686-1990), на Україні не було Українського православ'я, але Московське, подібно як у Польщі: Католицизм - це Польська релігія».

У своєму Заповіті владика Йосиф Сліпий пише: «При наших зустрічах, я доводив бл.п. Павлові VI, що в Східній Церкві ні Папи, ні навіть Вселенські Собори не встановляли Патріархатів окремих Помісних Церков. Завершення тих Церков патріаршим вінцем було завжди овочем дозрілої християнської свідомості у Божого люду у всіх його частинах... З синівським смиренням, з терпеливістю, але з ясністю заявив я папі Павлові VI: «Не схвалите Ви, схвалить Ваш наступник... Бо вже тому, що ми, наша Українська Церква, існуємо, *ніколи не можемо відказатися від Патріархату!*».

І ось маємо ситуацію, що наступник папи Павла Іван Павло II повторив свого попередника, правда, із заявою, що цей Патріархат у нього на думці, «в голові». Помер носій думки – все повернулося, як кажуть, «на кола свої». Реагуючи на поїздку Івана Павла II в Україну, Іван Шевців писав: «На жаль, в часі візиту Папи до України не збулися сподівання про надання помісності Греко-Католицькій Церкві у виді Патріархату, і на жаль не було зачислено до Лику Святих Великого Святця Української Землі й Великого Будівничого української Рідної Хати-Держави митрополита Андрея Шептицького. Треба надіятися, що ватиканська «Остполітик» нарешті повернеться лицем до Незалежної України та її доброго, віруючого і терпеливого Народу».

Може тому, що сподівання вірян-українців на зреагування Івана Павла II на багато чого очікуваного під час його візиту в Україну не збулися, боячись певне якихось негативних реакцій за це з боку цих сподівальників, нунціатура пам'ятник йому в Києві заховала за свою огорожу, на свою територію, за ґрати й міліцейську охорону так, що його ні побачити, ні підійти до нього. Жартома скажемо, а може нові папи бояться того, що «негороджений папа», не маючи зовнішніх обмежень, все ж у якийсь спосіб висловить ті благі думки щодо України, її Церкви, які мав «в голові». Може... Але від імені українців наголошу, що Іван Павло II не заслужив на таке «затворництво». То є ганьба щодо Великої Людини. Він заслуговує пошани за багато чого доброго не тільки від нунціатури, а й від української громадськості.

З приходом на посаду Глави УГКЦ Блаженнішого Святослава Шевчука з'явилося більше сподівань, ніж в роки головування Любачівського чи Гузара, на одержання Церквою патріаршого статусу. Останні владика були надто

упадливі перед Ватиканською Курією, я б сказав, надто богобоязливі на власне думання і діяння, подібне Йосифу Сліпому. Вищі кажуть «моголи», вони повторяють: «моголи, моглоли».

Пригадую, як з явного прагнення задовільнити владу Януковича на Майдан до протестувальників вийшов кардинал Гузар і став намовляти їх розійтися і приступити до праці. Прохання виголошення такого умовляння від Президента адресувала до цього Дмитру Павличку вірна прислужниці Януковича Ганька Герман. Поет вигнав її з хати. Любомира Гузара вона вмовила. І що ж, з упопадливості перед владою мали, не осмисливши можливий наслідок, як це у вірші «Кардинал» пише той же Павличко: «А Майдан, як буря недалеко, // Зблискує вогнями і гримить: // «Працювати будем, але зека // Від роботи треба увільнить! // Працювати, arbeitsen, работать - // Ми в якому світі? Де ми є?! // Не берися ж ти народу штопать, // Як за волю й правду він встає!». Кардинал зі сцени в переходи // Сходить, попід землю йде домів. // Він печальний, бо Майдан Свободи // Чув його, та не зрозумів».

На питання часопису «Патріархат» щодо перспектив розбудови патріархального устрою Церкви владика Святослав дещо дипломатично відповів так: «Мої перші кроки в цій розбудові були зроблені ще багато років тому, перед тим, як я був обраний Главою УГКЦ. У 2004-2005 роках Патріарх Любомир покликав мене бути його особистим секретарем і керівником Патріаршої курії у Львові. Так тоді називалася ця посада. Моїм прямим завданням як керівника курії було її розбудувати, щоб курія стала єдиним центром нашої Церкви, який повинен служити для поєднання в одне ціле всіх наших єпархій, розкиданих по всьому світу. Патріарша курія – це дуже вагомий крок у розбудові Патріархату. Відтак владика Гузар не вимагав Патріархату, а його будував. На сьогодні наші патріарші структури перебувають у стані розбудови. За тих 10 років розвитку нашої Церкви під проводом Патріарха Любомира вся УГКЦ, всі наші владика зрозуміли, що такий центр необхідний. Мало того, вони почали його підтримувати. Тепер цей центр починає щораз краще і більше служити для наших владик у всьому світі... Отож, я будувавиму Патріархат! А це передбачає такі конкретні кроки: розбудову Патріаршої курії, збільшення її ефективності, підготовку кадрів, які могли б ефективно служити в тих структурах, покращення нашого служіння для наших єпархій і так само для кожного нашого вірного. Ми знаємо, що сьогодні внаслідок еміграційних процесів українці розкидані по всьому світу. Ми тоді знатимемо, що маємо Патріархат, коли кожен греко-католик, де б він не був на земній кулі, відчує, що він має свого духовного батька, яким є Глава нашої Церкви. Моє будівництво Патріархату буде рухатися насамперед в душпастирському і євангелізаційному ключі, щоб Церква могла мобільно, ефективно діяти як єдине ціле і надавати душпастирську опіку нашим вірним, де б вони не були. Розмови про Патріархат ведуться в робочому порядку постійно. З того не робиться медійна сенсація, бо це просто життя нашої Церкви. Ми діємо як Патріарша Церква і розвиваємося як Патріарша Церква». «Як» не означає ствердно «Патріарша».

Тут постає питання: що міг розбудувати владика десь понад десяток років, коли митрополит Йосиф вважав, що очолювана ним Церква **в його**

роки (!) вже гідна була статусу Патріархату? Складається враження, що нові очільники Церкви вважають себе в чомусь *розумнішими* за свого Великого Предтечу й провели ревізію його помислів, нехтують його Заповітами. То так і скажіть, а не займайтеся словоплетивом з якоюсь *патріаршою курією*... В якій із Церков таке ще було? Скоріше всього тут маємо прислужництво Ватикану, засліплення очей тим, хто ще зберігає вірність Заповітам Ісповідника віри Йосифа Сліпого щодо Патріархату. Про це слушно наголошували дехто з учасників недавньої конференції в Києві, присвяченої 125-річчю від дня народження Йосифа Сліпого, зокрема тут чули лише натяки отців-богословів Михайла Димида та Бориса Гудзяка.

На питання про титул «патріарха», владика Святослав, дещо подібно Мирославу Любачівському, відповів: «Існує кілька вимірів цього питання. Патріарх – це можна розуміти як певний почесний титул. Таких почесних Патріархів у Католицькій Церкві є багато, наприклад, Патріарх Венеції, Латинський Патріарх Єрусалиму тощо. Цей почесний титул не має фундаменту помісної Церкви. В нашому випадку навпаки, ми маємо фундамент Помісної Церкви, а не маємо титулу. Я вважаю, що такий титул рано чи пізно прийде, хоча сьогодні не до кінця зрозумілий механізм надання титулу Патріарха як у православному світі, так і в католицькому... Прямуючи до патріаршої гідності, ми повинні максимально використовувати ті можливості, які нам надає статус Верховно-Архієпископської Церкви. В принципі різниця між Патріаршою і Верховно-Архієпископською Церквою дуже невелика і, можливо, якраз на даному етапі нам потрібно щораз повніше використовувати той потенціал, який вже маємо. Але з іншого боку, не є секретом, що титул «Верховно-Архієпископська Церква» є якимсь половинчастим кроком. І до кінця цей титул ще незрозумілий. ... Хто такий Верховний Архієпископ - для слов'янського світу не зовсім зрозуміло. Цей титул є в деяких протестантських спільнотах. Патріархат – це та структура, яка допоможе певною мірою вберегти нашу Церкву від розчинення у величезному морі католицького світу... Із здобуттям назви Патріаршої Церкви для нас стане зрозумілим, якою є наша ідентичність. А вона – свідчення Церкви часів неподіленого християнства. Нашою ідентичністю є ідентичність Київського християнства часів Володимирового хрещення, коли щойно народжена Церква на землях Київської Русі була водночас дочірньою Церквою Константинопольського Патріархату, а з іншого боку перебувала у сопричасті з Апостольським Престолом... Патріарх Йосиф говорив, що ми повинні змагати до Патріаршої Церкви, щоб наші громади, парафії, єпархії не асимілювалися. Всі наші єпископи на поселеннях входять до складу локальних латинських єпископських конференцій. І якщо ми не матимемо свого внутрішнього форуму, тоді ми не зможемо існувати як єдина Помісна Церква» (Патріархат.- 2011.- №4. – С. 3-5).

Порівнюючи перші заяви глави УГКЦ Святослава Шевчука з приводу Патріархату УГКЦ з тими, які він проголошує вже після його поїздки до Ватикану й перемовин там із чиновниками Римської Курії, відчуваєш (я вище про це вже писав), що Апостольська Столиця знову дала зрозуміти, що для неї добрі відносини з Москвою далеко важніші, ніж якийсь там Український

патріархат. То ж для заспокоєння вірян вигадали ідею-структуру якоїсь Патріаршої Курії, яку, як я на цьому вже наголошував вище, розбудовують уже десь біля 15 років і ще невідомо скільки будуть розбудовувати. Владика Святослав часто наголошував на своїй молодості, то ж спереду має як мінімум ще десь 50-60 років на цю розбудову. Шкода, але я до того акту не доживу (бо ж маю біля 80), хоч хотів би! То ж і маю такий агресивний настрій. Але що після митрополита Йосифа, який вже в його роки вважав гідною стану Патріархату ним керовану Церкву, творить нового владика Святослав, то хай про це прозвітує з відкритими очима перед пам'яттю Сліпого. Читаю його Заповіт і соромно стає від того, якими його боржниками ми є, маючи навіть чверть століття для вільного творива з року набуття Україною незалежності. Було 125-річчя з дня народження Українського Мойсея – а що із цього Заповіту навіть актуалізоване.

Відбувається якесь ганьблення через показушність пам'яті і пошани Патріарха Йосифа, для якого *фактом була наявна ще за його життя в УГКЦеркви її патріарша зрілість і українська самобутність*. Ліна Костенко таке сприйняття в сьогочасі УГКЦерковою актуалізованої і виборюваної ідеї Патріархату оцінила б так: «Бог з Вами, люди. Все, до чого ми байдужі, байдуже до нас. Через те ми такі є смертельно самотні. Огидна річ – наша терплячість. Наша звичка відмовляти собі у всьому. Так все може відмовитися від нас».

Відійшли в небуття або в заштат ті єпархи, які влаштовували митрополиту Йосифу «парад несприйняття» його як Патріарха, Церква діє (окрім діаспорних) на рідних українських теренах, центральний офіс її знаходиться вже в столиці країни, має розвинуту свою інфраструктуру з належною кількістю ієреїв та архієреїв, організовану систему освіти, наявність різних біляцерковних спільнот тощо. Що ще треба, щоб набути статусу Патріархату?

Хто надавав його в ранні століття християнства? А ніхто! Як вище вже було показано, набувши певну свою зрілість, Церква **сама проголошувала себе патріаршою**. Артикулами Берестейської Унії, які регламентують (скоріше – мали б регламентувати) відносини УГКЦ з Апостольським Престолом не передбачена за останнім функція надільщика Українській Церкві Патріархату. Якщо ж мова законно може вестися про самопроголошення, то Українська Католицька Церква або «з'єдиненна Церква» стала патріаршою після проголошення про це її главою митрополитом Йосифом Сліпим на Другому Ватиканському Соборі. Проголошення це було сприйняте оплесками всього Собори, а не якихось там пап чи клерків Апостольської Столиці.

То ж не будьмо самоприниженими, підлабузними й улесливими старцями біля Собору св. Петра в Римі, а шануймося, бо ж ми того варті! Знаймо, що питання надання патріаршого статусу УГКЦ зустрічає опір не тільки Московського Патріархату, а й явне небажання, побоювання і навіть, як вже писав не раз вище, опір цьому Ватикану. Ще будучи Предстоятелем УГКЦ, владика Гузар, як це притаманно для нього, у чітких і переконливих висловлюваннях дав зрозуміти, що на перешкоді утворенню УГКЦ стоїть

«система централізованої інституції», якою є Ватикан, і «латинська ментальність, спрямована на централізацію». Далі владика сказав: «Однак, що поробиш з системою централізованої інституції, її побоюванням, що прагнення її частини – нашої Церкви бути собою обернеться від'єднанням, незалежанням, страхом, що хтось вийде з-під жорсткої руки, то відразу втече подалі».

Питання Патріархату Української Церкви Апостольська Столиця загнала взагалі в глухий кут. Порівняно регулярно спілкуючись-консультуючись із всіма її нунціями явними до Гуджеротті, зокрема архієпископами Агнтоніо Франко, Миколою Етеровичем, Іваном Юрковичем та Томасом Галіксоном, я виявляв і як міг нівелював їхні (а то певне були Ватиканської Курії) аргументи проти Патріархату. То була спочатку територія діяльності УГКЦ (лише країни діаспори, катакомбну спільноту в радянські роки чомусь до уваги не брали); потім - відсутність центру в столиці, а десь у Львові; далі - невідвідини українських теренів хоч одним із апостолів, а потім – невідвідини папою українських теренів для проголошення тут Патріархату, відсутність згадки про українців у Новому Завіті та ін. Проте всі ці «аргументи» один за одним відпадали. Тепер взагалі маємо мовчок. Тут Римська Курія й папи враховують певно те, що при наявності Патріархату відпаде взагалі якась потреба в нунціатурі Апостольської столиці, а відтак прямий вплив на діяльність католицьких спільнот треба буде змінювати на опосередкований. До того ж, Ватикан, як і завжди, прагне прислужитися Москві, а вона категорично його застерегла від якогось Патріархату на українських теренах, які Російське Православ'я розглядає як свою канонічну територію з вже наявним на ній Московським Патріархатом. Москва хоче конфесійно панувати над Україною, поширювати на неї юрисдикцію свого Патріархату, хіба що виокремивши Галичину і Закарпаття для папських впливів, а Буковину – для Румунії. Апостольська Столиця своїми порівняно частими зустрічами із православними владиками-москвичами не проти їм в цьому підспівати.

То ж чи потрібна Україні Апостольська Нунціатура? Ще раз наголошу на тому, що вже писав вище, бо ж знаю учнівський принцип: повторіння – мати вчіння. Які є такі проблеми, які Католицькі Церкви України без останньої не можуть вирішити? Релігійні потреби Римо-Католицької Церкви в Україні успішно вирішує глава українських римо-католиків архієпископ Мечислав Мокшицький, а Греко-Католицької Церкви – предстоятель греко-католиків архієпископ Святослав Шевчук. Відтак, якщо взяти проблеми католицьких церков, то в Україні є кому їх успішно вирішувати без нунціатури. Можна обійтися й без нунціатури як представника католицького віровчення. Знаємо, що дипломатичне представництво окремих конфесій не прийняте у світовій практиці. Тоді нам в Україні потрібно було б мати нунціатури й індуїзму, й іудаїзму, й мусульман, і Російського Православ'я, інших. Але ж таких немає. Чого ж надаємо таку привілею лише католикам? До того ж, релігійні інституції (і ті що мають свої центри десь за кордоном) у нас реєструють в Державному департаменті релігій, що нині діє при Міністерстві культури. Нунціатура цим Департаментом (а я є членом його науково-експертної ради) як релігійна

інституція не зареєстрована. То ж своїми оголошеними конфесійними вояжами нунцій діє поза її полем, цебто поза законом. Вона вивчає й контролює релігійне життя в країні, реагує на різні його події й діяльність релігійних інституцій. Нунціатура реєструється в Міністерстві закордонних справ із врученням вірчих грамот Президенту як дипломатична інституція. Відтак і діяльність її має бути не релігійна, а як дипломатичного представництва Апостольської Столиці, цебто Ватикану як держави. А тут вже варто подумати й про специфічні сфери діяльності нунція, які б не підміняли ні Мокшицького, ні Шевчука. Повторюся в своїх з цього приводу вже висловлених думках вище (хіба що скажу їх іншим словами).

Повторюся тут у своїх думках ще й тому, позаяк нунцій, читаючи мою статтю, може зрештою приступити до **власне своїх** сфер дипломатичної діяльності. Так, знаючи складні економічні і фінансові проблеми України, чому б нунцію не ініціювати, як знаємо, надто багатий Банк Ватикану до надання нам низьковідсоткового чи ж, як виняток із врахуванням потреб-витрат на війну із московським агресором, взагалі безвідсоткового грошового кредиту? Ватикан протягом століть нагромадив величезні культурні цінності (переконуєшся в цьому, відвідавши його музеї). Чому б не організувати виставки деяких з них в Україні, а заодно не вирішити питання, скажімо, організації виставки давніх українських ікон у ватиканській галереї? Можна було б подумати й про співпрацю академій наук Ватикану й України. При цьому варті особливої уваги істориків України архіви Апостольської столиці. Гадаю, що нунція мало б затурбувати, а відтак здійснити дослідження того, чого це велети українського духу – Шевченко, Франко, Драгоманов, Леся Українка, інші – не сказали жодного доброго слова на адресу Ватикану і його пап, чого це Апостол нації Тарас Шевченко про пап сказав, що то - «чернець годований». Чи сказані ним слова про «торгівлю кровію» пап прямо не відносяться до тієї «миротворчої діяльності» представника папи, яку він здійснив на окупованій Московією українській території і, як сказала одна із депутатш по телебаченню (повторюся), брав участь своєю присутністю (це показували в кадрі) при освяченні навіть якоїсь військової спільноти Луганської НДР московсько-православним владикою. Завтра ці благословенні владиками військові перебазуються на межу зіткнення українських військових із московськими загарбниками і сепаратистами, будуть вбивати українських воїнів-патріотів і мирних жителів. То ж слова Шевченка «людською кровію торгує» тут слухні і нунцій, як представник папи, мав би їх знати. Треба думати перед тим, як щось робиш, чи до вподоби те тому народу, на теренах якого живеш. Нам, українським патріотам, це не подобається. Візит нунція на окуповані москалями території обговорювався на зібранні української релігієзнавчої спільноти й знайшов таку оцінку, яку я вище висловив у цій статті.

Знав би нунцій, окрім формальної логіки Арістотеля, на що він натякає у своїй сповіді перед українцями, ще й діалектичну, то не вдався б всупереч його праву на сфери дипломатичної діяльності, при можливому пошануванні української, а не московської влади, до своїх поїздок на загарбані Московією

території, не підспівував би Путіну в його твердженнях, що в Україні маємо громадянську, братовбивчу війну. Тут ще питання: чи мав право дипломат іншої держави (чи мав дозвіл МЗС або МВС?) їздити на терени, що знаходяться під контролем сепаратистської влади? Згадаймо, оцінку подібних заяв німецького посла в Україні. Він мав неприємну аудієнцію в МЗС. Нунцій певне прикриває свою «дипломатичну місію» рясою і клобуком.

В плані співпраці Академій наук нунцій мав би погодитися на продовження дії проекту «Україна-Ватикан». В рамках цього проекту нами вже проведено із видруком матеріалів шість міжнародних конференцій. Одну з них, як вже казав, при сприянні архієпископа Миколи Етеровича і його участі (а він був нунцієм Апостольської столиці в Україні) ми провели в мерії Риму, брали участь в зустрічі із папою Римським. Із Томасом Галіксоном ми провели дві конференції з теми «Україна-Ватикан». Наше прохання на зустріч з приводу чергової такої конференції нинішній нунцій Клаудіо Гуджеротті чомусь постійно відкладає. Скоріше боїться нашої Української Правди, бо ж ми її всіляко обстоюємо.

Я тут висловив низку застережень щодо діяльності нунція в Україні, а ось водночас постає питання: чим займається посол України в Апостольській столиці? Того ми і не знаємо і не чуємо. Посолка мала б висловити Ватикану протест з приводу підспівувань його нунція Путіну в його концепції громадянської війни в Україні, з приводу співслужіння на окупованій території з московсько-православним владикою при благословенні вояків-сепаратистів. Мала б, але мовчить... Та й хто в Україні дотумкав із призначенням до Ватикану послом жінку?

Я – не дипломат, а просто українець з гайдамацької родини, а тому тут пишу про нунція і Ватикан так, як це їх оцінює мій земляк Тарас Шевченко. Гуджеротті у своїй відповіді професору Людмилі Филипович заявив, що в нього після прочитання оцінки професоркою його діяльності зродилася думка ледь не відсторонитися від місії дипломата і повернутися до місії доцента університету. Потім він почав виправдовуватися, але цим загнав себе у мертвий кут. Вважаємо після всього вище сказаного, *ідея у нунція зродилася слушна*. Його непроукраїнською діяльністю мало б зайнятися Міністерство закордонних справ: він – не до нашого двору. Ми можемо лише побажати вже ненунцію Гуджеротті щасливої дороги в очікуванні, що Апостольська столиця пришле нам, як нунція, не італійця (у нас з ними і німцями щось не отримується), а когось може із слов'ян, який зрозуміє складну і почас трагедійну нашу історичну і сьогоденну долю.

При нинішніх діяннях нунціатури, підміні нею діючих католицьких церков, діяльності в ролі якогось наглядача, вона у нас як п'яте колесо до воза. Але коли нунціатура буде займатися приналежною саме їй, як представництву Апостольської столиці, цебто держави Ватикан, функцією, то тут вже інша річ. Повторюся втретє, може спрацює. Нунцій-посол мав би займатися державницькими справами, а не конфесійними. Тут варто наслідувати приклад діяльності інших дипломатів, а не використовувати своє дипломатичне представництво для церковної діяльності, нехтування наявністю у нас своїх

глав католицьких церков. В Україні при такій ситуації кажуть: «Без Гриця вода освятиться». А керівники католицьких спільнот мали б виявляти своє самолюбство і не перепоручати своє керівництво комусь іншому, спокійно і бездіяльно споглядаючи за діяльністю підмінника.

Це моя і моїх колег думка. Вона недипломатична щодо дипломата. Але ж пан нунцій і сам у своєму листі-сповіді полишив свій дипломатичний статус в бажанні подискутувати з нами й одержав не лише наш, а й багатьох інших негатив.

Можна сприйняти мною написане як втручання в діяльність конфесійних спільнот. Такого тут немає, бо ж я не оцінював християнство в його римо-католицькому вияві, обрядову практику цієї конфесії, спосіб життя вірянина-католика. Тут є лише думка з інших порушених питань – інституційних виявів католицизму в Україні, діяльності цих інституцій в українському соціумі. Вона ні до чого не зобов'язує їх. Хай знають, що є й така, і що священничий одяг не робить їх непідкритичними. Сфера релігійного життя не є закритою для обговорення, навіть якщо носії його носять якісь там мантиї чи клобуки на голові. До речі, будучи професором, я ж не ношу всюди професорський одяг і камілавку. Маю право у своїй країні і як її громадянин, а не чужинець на цих теренах, висловити своє судження щодо того, хто заїхав до неї й діє супроти її національних інтересів, маю право свої судження сказати і щодо тих, хто постає підлабузником щодо цих заїзжих з недружнім ставленням до українських реалій.

Я – українець, а відтак ненавиджу тих чужинців, хто в моєму домі приносить нам прикрощі, хто принижує мій народ. Кордони для виїзду таких у нас відкриті.

Стаття у мене получилася дещо розхристаною в поданні її матеріалу, висвітленні моїх думок. Наявні неодноразові повтори. Це тому, що я писав її з деякими прогалинами в часі і з прагненням зреагувати на низку зауважень щодо актуалізованої проблеми. Думки мої можуть бути неприємними як для носіїв католицьких конфесій, так і для Нунціатури Апостольської столиці, а то й просто для деякого із читачів. Але вони мають право на висловлення, а відтак і на оприлюднення у друці. З автором можна дискутувати, подавши свою статтю до наступних чисел квартальника «Українське релігієзнавство». Я лише наголошу на тому, що маємо світське видання, а відтак ми не нахиляємо голову і не складаємо ручки перед священним вбранням чи якимсь клобуком на голові. Останнє для нас не є засвідченням істинності чи засторогою від критики. Ісус Христос не носив ті декорації і від цього не лишився права бути носієм нового світобачення. Так само для нас не є показником істинності якісь наукові звання чи ступені автора. Своєю статтею я прагнув наголосити на тому, що Українська Церква має всі підстави бути Патріархатом, що їй в цьому всяк у змові із Московським Патріархатом протистоїть Ватикан. Вийшовши із Київської митрополії як її фрагмент, Москва десь через 140 років вже стала Патріархатом. Петро Могила разом із Рутським також засвідчували в їх роки право і можливість Церкви України на Патріархат. До цієї думки схилився і митрополит Андрей Шептицький вже в його час. І якщо на цьому наполягав в

подальшому і митрополит Йосиф Сліпий, то його наступники пішли у підспів Ватикану й Москві, умовчуючи Патріархат. Цим вони знецінюють своїх знаних, геніальних попередників. Як бачимо сподівання Сліпого на попередників не діють, а може та інституція, яка має визначатися у цьому, є сліпою не за прізвищем, а за своєю корупційністю і добровільність виявляє в протилежному напрямку. То ж будьмо гідні своєї величі! Нашу Українську Гідність засвідчив кров'ю Майдан і активність участі в ньому вірян греко-католиків. Не даймо торгувати цією людською кровію.

На завершення розділу наголошу на тому, що в світському релігієзнавстві із великою симпатією і схваленням сприймають діяльність в Україні Греко-Католицької Церкви. Не стану тут говорити про активність в різноманітні форм вірян конфесії, їх спільнот. Тут особливо зримим є їх благодійництво і волонтерство. Саме греко-католики одними із перших стали тими добровільцями, які виїхали на східний кордон і стали на захист країни від московських фашистів та їх прислужників. Вони сприймають події на Сході не як якісь внутріукраїнські чвари, громадянську війну, а як війну між Росією і Україною. Хто, як не греко-католики, стали на захист української мови від нових спроб знищити її прийнятим законом про державну двомовність. Всупереч різним віросповідним настановам про канонічність, Українська Греко-Католицька Церква співпрацює (на відміну від Ватикану і його нунціатури) із власне Українськими Православними Церквами в розбудові Української України. Греко-католики, незважаючи на їх високу релігійність, при цьому є толерантними у їх ставленні до представників інших конфесій, зокрема будучи активним членом Всеукраїнської Ради Церков і релігійних організацій. Церква відшуковує в закордонні такі форми роботи із своїми вірянами діаспорних єпархій, які дають можливість зберегти їх українськість. Саме УГКЦ змогла організувати у Львові такий університет, який працює на вищих зразках світового освітянського процесу. При цьому служителі Церкви виявляють прагнення не лише глибоко опановувати, а й розвивати богослів'я, мати творчу співпрацю у різноманітті її виявів із світським релігієзнавством.

Глава УГКЦ Святослав Шевчук слушно наголошує: «Богу дякувати, що сьогодні Церква в епіцентрі подій! І не лише наша – усі – і православні, і протестантські... Люди шукають церковну присутність, про неї просять. Якщо десь немає видимого знаку нашої присутності – люди починають запитувати: Чому Церкви немає? Чому Церква мовчить? ...Я цілком свідомий того, що якщо ми сьогодні не зможемо адекватно у ті відчинені двері увійти, то завтра ми спостерігатимемо зовсім протилежне. Ці двері можуть закритися».

То ж Українська Греко-Католицька Церква є конфесійно зрілою, сучасною, відкритою, динамічною, соціально зорієнтованою, власне нашою національною спільнотою.

Ми хотіли б щоб вона у своїй діяльності користалася тими правами на свободу діяльності, яку їй надавали Артикули Берестейської унії, була Церквою Берестя, щоб вона осучаснювалася відповідно до інтересів і потреб вірянина, щоб вона відзнаходила нові форми співпраці з іншими конфесійними

спільнотами країни, щоб стала всеукраїнською у своєму конфесійному поширенні.

21. Павло Павленко. Постмайданна Україна в тисках російсько-ватиканських відносин (або «Як нам ставитися до візиту на окуповані території апостольського нунція Клаудіо Гуджеротті?»).

Ватикан певно сподівався, що візит апостольського нунція Клаудіо Гуджеротті 16-18 грудня 2016 р. на окуповані території Донбасу українське суспільство “проковтне” так само легко, як легко воно “проковтнуло” туди ж само і його великодній візит (25 березня 2016 р.), як свого часу “ковтнуло” зустріч 10 червня 2015 р. Папи Римського Франциска з Президентом РФ В.Путіним, в якій багато хто розгледів явний антиукраїнський контекст, не кажучи вже тут про той антиукраїнський жест, який Папа вчинив, підписавши 12 лютого 2016 р. ганебну “Гаванську декларацію”, за якою Ватикан, по суті, віддає Україну на поталу Москві, бо ж визнає її (Україну) вотчиною Московського Патріархату. Утім слід таки віддати належне тим, хто, бачачи промосковську лінію поведінки Ватикану, зокрема нинішнього його глави — Папи Франциска, прагне ще переконувати українське суспільство, і насамперед українських римо- і греко-католиків, що, мовляв, тільки в такий спосіб Святий Престол й може доводити, що він “любить Україну”, але просто треба мати здатність “вміти читати”, “слухати”, дивитися “на світ очима Бога Творця”¹⁹², як про це й повчає Папа.

Під час приватної зустрічі Папи Франциска з Президентом РФ В.Путіним, на якій обговорювалась ситуація на Близькому Сході і в Україні, обоє зійшлися на тому, що задля стабілізації ситуації на Донбасі “необхідно відновити атмосферу діалогу між сторонами конфлікту”, слід дотримуватися “мирних угод, підписаних у Мінську представниками влади України і двох самопроголошених республік на Сході країни”. Про Росію, як ключового учасника “конфлікту”, як провокатора війни при цьому взагалі не йшлося. Натомість Папа закликав Путіна як “миротворця” докласти “значних і щирих зусиль для того, щоб домогтися миру” в Україні. Показово, що в ході зустрічі понтифік, даруючи Путіну медальйон із зображенням “ангела миру” чи “ангела-миротворця”, зауважив, що “ця медаль ... зображує ангела, який приносить і мир, і справедливість, і солідарність, і захищає”¹⁹³, що “цей ангел виграє всі війни і закликає до єднання всіх людей у

¹⁹² Папа: Закликаю усіх дивитися на світ очима Бога Творця! // Католицький Медіа-Центр. - Четвер, 23 квітня 2015: [Електрон. ресурс]. — Режим доступу: <http://kmc.in.ua/ватикан/12930-папа-закликаю-усіх-дивитися-на-світ-очима-бога-творця.html>

¹⁹³ Папа Римський подарував Путіну медаль з ангелом-миротворцем // Щоденна всеукраїнська газета “День”. - 11 червня, 2015: [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.day.kiev.ua/uk/news/110615-paragymskyu-podaruvav-putinu-medal-z-angelom-myrotvorcem>